

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**NÁSILNÁ KRIMINALITA A VLIV NÁVYKOVÝCH
LÁTEK**

Autor práce: Dominika Hejnová

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: Prezenční

Vedoucí práce: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2021

VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH STUDIÍ, z. ú.
Žižkova tř. 6, 370 01 České Budějovice

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení studenta: Dominika Hejnová

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: Prezenční

Místo studia: České Budějovice

Název bakalářské práce: Násilná kriminalita a vliv návykových látek

Název bakalářské práce v anglickém jazyce: Violent Crime and Influence of addictive Substances

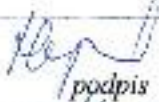
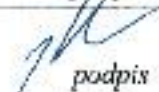
Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

Vedoucí bakalářské práce (jméno a příjmení, titul): doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.

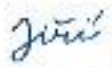
Datum zadání bakalářské práce (měsíc, rok): květen, 2020

Cíl bakalářské práce:

Hlavním cílem bakalářské práce je analyzovat ucelené informace o násilné kriminalitě, charakterizovat základní pojmy týkající se této problematiky, zaměřit se na příčiny násilné kriminality a vliv návykových látek na páchání násilné kriminality. Vedlejším cílem je zjistit index přítomnosti návykových látek u jednotlivých druhů násilné trestné činnosti. Praktická část této bakalářské práce je realizována prostřednictvím dotazníkového šetření. Šetření je prováděno na široké veřejnosti s prvotním cílem zjistit povědomí společnosti o této problematice a následně detekovat zkušenosti dotazovaných s násilím a užíváním návykových látek. Cílů bude dosaženo analýzou odborné literatury, policejních statistik a dat získaných z dotazníkového šetření.

Student: Dominika Hejnová	5. 3. 2021 datum	 podpis
Vedoucí práce: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.	5. 3. 2021 datum	 podpis

Schvalují zadání bakalářské práce:

Vedoucí katedry: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.	5. 3. 2021 datum	 podpis
Prorektor pro studium a vnitřní záležitosti: RNDr. Růžena Ferebauerová	3. 3. 21 datum	 podpis
Pověřený rektor: doc. Ing. Jiří Dušek, Ph.D.	8. 3. 2021 datum	 podpis

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce v elektronické podobě ve veřejně přístupné části infodisku VŠERS, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky vedoucího a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce systémem na odhalování plagiátů.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce, doc. JUDr. Romanu Svatošovi, Ph.D.,
za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

HEJNOVÁ, D. *Násilná kriminalita a vliv návykových látek : bakalářská práce.* České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2021. 71 s. Vedoucí bakalářské práce : doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.

Klíčová slova: kontrola kriminality, kriminalita, násilí, návyková látka, vliv návykové látky

Bakalářská práce se zabývá nejzávažnější kriminalitou, a to násilnou a vlivem návykových látek. Zkoumá problematiku násilné kriminality, její příčiny a kontrolu. V úvodu je definováno základní pojmosloví jako kriminologie, kriminalita, delikvence, negativní společenské jevy, protispolečenská jednání, násilí a návykové látky. Následně je detailně popsán stav, úroveň, struktura a dynamika násilné trestné činnosti. Velká část je věnována příčinám vzniku násilné kriminality z několika úhlů pohledu. Další důležitá část je věnována vlivu návykových látek na páchání této kriminality. Poslední část pojednává o kontrole násilné kriminality. Ta popisuje způsob, jak co nejefektivněji zabránit násilným trestným činům.

ABSTRACT

HEJNOVÁ, D. *Violent Crime and Influence of addictive Substances : Bachelor Thesis*. České Budějovice : The College of European and Regional Studies, 2021. 71 p.
Supervisor : doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.

Key words: crime, crime control, violence, drug, influence of drug

The bachelor thesis deals with the most serious crime, namely violent and the influence of addictive substances. It examines the issues of violent crime, its causes and control. The introduction defines basic terminology such as criminology, criminality, delinquency, negative social phenomena, antisocial behavior, violence and addictive substances. Subsequently, the status, level, structure and dynamics of violent crime are described in detail. A large part is devoted to the causes of violent crime from several perspectives. Another important part is devoted to the influence of addictive substances on the commission of this crime. The last part deals with the control of violent crime. It describes how to prevent violent crime as effectively as possible.

OBSAH

ÚVOD.....	9
1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	10
2 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ	12
2.1 Kriminologie	12
2.2 Kriminalita.....	12
2.3 Delikvence.....	14
2.4 Negativní společenské jevy	15
2.5 Protispolečenská jednání	15
2.6 Násilí	15
2.7 Návykové látky.....	16
3 NÁSILNÁ KRIMINALITA	17
3.1 Trestněprávní úprava násilné kriminality.....	18
3.2 Členění násilné kriminality podle policejních statistik	18
3.3 Pachatel násilné kriminality	19
3.3.1 Typy pachatelů	19
3.4 Shrnutí	20
4 FENOMENOLOGIE NÁSILNÉ KRIMINALITY.....	21
4.1 Stav násilné kriminality.....	21
4.2 Úroveň násilné kriminality	24
4.3 Struktura násilné kriminality	27
4.4 Dynamika násilné kriminality	28
4.5 Shrnutí	30
5 ETIOLOGIE NÁSILNÉ KRIMINALITY	31
5.1 Biologické vlivy	31
5.2 Psychologické vlivy	32
5.3 Socio-kulturní vlivy.....	33
5.3.1 Vliv rodiny	34

5.3.2	Normy chování platné ve společnosti jako celku.....	34
5.4	Shrnutí	35
6	VLIV NÁVYKOVÝCH LÁTEK NA PÁCHÁNÍ NÁSILNÉ KRIMINALITY	36
6.1	Násilná kriminalita páchaná uživateli návykových látek	36
6.2	Násilná kriminalita páchaná k opatření návykových látek.....	37
6.3	Shrnutí	40
7	KONTROLA NÁSILNÉ KRIMINALITY	41
7.1	Represe násilné kriminality	42
7.2	Prevence násilné kriminality	43
7.2.1	Členění prevence podle obsahového zaměření	44
7.2.2	Členění prevence podle okruhu adresátů	46
7.3	Shrnutí	48
8	VÝZKUMNÁ ČÁST	49
8.1	Dotazníkové šetření	49
8.2	Zhodnocení dotazníkového šetření.....	58
	ZÁVĚR.....	60
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	64
	SEZNAM PŘÍLOH.....	66
	SEZNAM TABULEK A GRAFŮ	67
	SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	68
	PŘÍLOHY	69

ÚVOD

Téma týkající se násilné kriminality a vlivu návykových látek jsem zvolila především z důvodu jeho aktuálnosti a závažnosti. Problematika násilné kriminality a s ní často spojené užívání alkoholu a drog je téma aktuální a závažné. Násilí se bohužel objevuje v každé společnosti a stalo se jakýmsi fenoménem spjatým s lidskou civilizací pevným poutem. Obklopuje nás každý den, zejména prostřednictvím médií. Stále více se objevuje také v počítačových hrách a sportu.

Násilná kriminalita, jako součást obecné kriminality, se řadí mezi nejzávažnější typy kriminality, jelikož přímo ohrožuje nejdůležitější společenské hodnoty – lidský život a zdraví. Patří sem trestné činy jako vražda, zabití, úmyslné ublížení na zdraví, loupež, týrání osoby žijící ve společném obydlí, vyhrožování apod. Vyvolává ve společnosti pocity strachu a obavy, brutalita a surovost útoků stoupá, a proto je potřeba ji regulovat. Násilím se zabývá několik vědních oborů, zejména kriminologie a kriminalistika.

Užívání návykových látek již není problémem pouze velkých měst, ale dostává se již do maloměst a obcí. Tento fenomén se zároveň týká stále mladších osob, které v drogách nalézají možný prostředek ke zlepšení zábavy s přáteli, k řešení vnitřního problému či k vypořádání se s určitou nelehkou životní situací, nebo naopak v drogách nalézají zvědavost. Možná si ale kvůli jejich nízkému věku neuvědomují vysokou škodlivost drog, následky drog na jejich zdraví a blízkost k vytvoření závislosti na těchto látkách. Faktem je, že se na trhu objevují stále nové návykové látky a některé z nich není vůbec složité sehnat, což také velmi komplikuje celkovou situaci. Právě osoby závislé na návykových látkách jsou v určité míře pachateli násilné kriminality. Tuto trestnou činnost páchají uživatelé drog za účelem opatření financí na drogu, či k získání majetkového prospěchu, který nezbytně potřebují k obstarání další dávky drogy.

Důležitými tématy jsou především příčiny násilné kriminality, kterým práce věnuje značnou část, a následně samotná kontrola této trestné činnosti. Provedeno bude také dotazníkové šetření na široké veřejnosti. To jsou další důvody, proč jsem se rozhodla věnovat tomuto tématu ve své práci. Chci se dozvědět více informací o skutečnostech, které mají významnou roli na páchání násilné kriminality, a kterým je dle mého názoru potřeba věnovat velkou pozornost. Následně chci pomocí dotazníkového šetření zjistit, jak velký přehled má společnost o násilné trestné činnosti a zda má osobní zkušenost s násilím a návykovými látkami.

1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Hlavním cílem bakalářské práce je analyzovat informace o násilné kriminalitě, charakterizovat základní pojmy týkající se této problematiky, zaměřit se na příčiny násilné kriminality a vliv návykových látek na páchání násilné kriminality. Vedlejším cílem práce je zjistit index přítomnosti návykových látek u jednotlivých druhů násilné trestné činnosti.

Jedná se o práci praktickou, kdy bude využita kvantitativní strategie za využití metody dotazování a techniky dotazníku. Dotazník bude určen široké veřejnosti, kdy bude zveřejněn prostřednictvím internetu na portále www.surveymonkey.com.

Hlavního cíle, tedy především zjistit příčiny násilné kriminality a vliv návykových látek na páchání násilné kriminality, bude dosaženo analýzou odborné literatury, analýzou právních předpisů a analýzou dat získaných z dotazníkového šetření. Vedlejšího cíle bude dosaženo analýzou statistických dat kriminality vedených Policií ČR.

První kapitola bude zaměřena na vymezení základních pojmů nezbytných k pochopení problematiky násilné kriminality. Hovoříme o pojmech jako kriminologie, kriminalita, delikvence, negativní společenské jevy, protispolečenská jednání, násilí a návykové látky.

Druhá kapitola se bude věnovat násilné kriminalitě jako takové a dále bude řešit její trestněprávní úpravu. Úkolem této kapitoly bude přiblížit čtenáři násilnou kriminalitu. S násilnými trestnými činy se můžeme setkat skoro v každé hlavě zvláštní části zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník ve znění pozdějších právních předpisů (dále jen „trestní zákoník“ nebo „TZk“), pro upřesnění bude zmíněna Hlava I., a následně členění násilných trestných činů podle statistik Policie ČR. Popsány budou tři typy pachatelů této kriminality.

Další kapitola bude pojednávat o fenomenologii násilné kriminality. Charakterizovány budou stav, úroveň, struktura a dynamika – všechny ukazatelé násilné kriminality. Následně bude zjištěn a porovnán stav a index násilné trestné činnosti v České republice a Jihočeském kraji v roce 2020. Uvedena bude také úroveň násilné kriminality v jednotlivých krajích ČR a struktura celkové kriminality. Nebude chybět ani struktura a dynamika násilné kriminality. Tato kapitola čtenáři přiblíží poznatky o tom, jaké násilné trestné činy byly v roce 2020 nejčastěji páčány v ČR a Jihočeském kraji,

kolik zjištěných trestných činů se podařilo objasnit, jaké kraje byly nejvíce zatíženy násilnou kriminalitou, jaké procento zaujímala násilná kriminalita, jaké násilné TČ byly páčány nejčastěji a zda násilná kriminalita od roku 2011 stoupá či klesá.

Do páté kapitoly bude zařazena etiologie násilné kriminality, která se zabývá objasňováním příčin páčání násilné kriminality. Práce bude dále řešit tři hlavní teorie příčin páčání násilných TČ, a to biologickou, psychologickou a socio-kulturní. Další důležité vlivy na páčání této kriminality má rodina a normy chování platné ve společnosti.

Následující stěžejní kapitola se bude zabývat vlivem návykových látek na páčání násilné kriminality. Charakterizována bude násilná kriminalita páčána uživateli návykových látek z důvodu získání financí na opatření drog. Druhým charakterizovaným typem bude násilná kriminalita směřující k získání majetkového prospěchu, který uživatel drogy nezbytně potřebuje k obstarání další dávky drogy. Uvedena bude i statistika násilných trestných činů páčaných pod vlivem alkoholu a ostatních návykových látek a také tabulka udávající procentuální zastoupení násilných TČ pod vlivem návykových látek v celkovém počtu násilných TČ. Cílem kapitoly bude přiblížit čtenáři, jak velkým společenským problémem je užívání drog a jak tento stále stoupající trend ovlivňuje páčání násilných trestných činů.

Poslední teoretická kapitola se bude věnovat kontrole násilné kriminality. Cílem kontroly násilné kriminality je udržet kriminalitu v určitých, pro společnost přijatelných mezích. Kontrola je uskutečňována na základě dvou strategií. Trestní represe a prevence. Trestní represe nastupuje po spáchání trestného činu, na rozdíl od trestní prevence, která se snaží o předcházení vzniku trestných činů.

Praktická část bakalářské práce bude zpracována pomocí kvantitativní metody výzkumu, tj. dotazníkového šetření. Cílem první části dotazníkového šetření bude zjistit povědomí lidí o násilné kriminalitě, zda mají osobní zkušenost s násilnou kriminalitou, a pokud ano, zda tuto skutečnost nahlásili Policii ČR, v jaké míře jsou spokojeni s prevencí násilné trestné činnosti, jaká je z jejich pohledu nejčastější příčina násilné kriminality. Druhá část dotazníku zaměřená na návykové látky bude mít za cíl zjistit, zda mají lidé osobní zkušenost s jednorázovým užitím či dokonce dlouhodobých užíváním návykových látek, jak velký vliv mají z jejich pohledu drogy na páčání násilné kriminality a zda si myslí, že alkohol a drogy jsou stále větším problémem ve společnosti.

2 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

Před rozbořem problematiky násilné kriminality je zapotřebí vysvětlení několika pojmů, které s násilnou kriminalitou souvisí a které se budou dále v práci vyskytovat. Pojmy jako kriminologie, kriminalita, delikvence, negativní společenské jevy, protispolečenská jednání, násilí a návykové látky jsou velmi důležité pro pochopení této problematiky.

2.1 Kriminologie

Pojem kriminologie je složen z latinského slova *crimen* – zločin a řeckého slova *logos* – věda. Celkový význam pojmu kriminologie je tedy učení o zločinu.¹

Existují různé definice kriminologie. Podle Kaisera² hovoříme o uspořádaném celku empirického vědění o zločinu, zločinci, negativní sociální nápadnosti a kontrole tohoto chování. Novotný a Zapletal³ kriminologii definují nejstručněji, a to jako vědu o kriminalitě neboli zločinnosti, o jejich pachatelích a obětech a její kontrole.

Existuje shoda v tom, že kriminologie tvoří samostatný vědní obor, jelikož má vlastní předmět zkoumání, speciální terminologii a vlastní metody zkoumání. Jedná se také o vědu empirickou, protože poznatky díky ní získané jsou empiricky testovatelné.⁴

Kriminologie je vědou multidisciplinární a interdisciplinární, jelikož vychází z jiných oborů. Má vztah s kriminalistikou, trestním právem, penologií, psychologií atd.⁵ Mezi základní zdroje kriminologie patří policejní a justiční statistiky, poznatky z vyšetřovacích spisů, vězeňské praxe, kriminalistiky a dalších vědních oborů.⁶

2.2 Kriminalita

Ústředním bodem a také nejdůležitější částí předmětu kriminologie je kriminalita neboli zločinnost. Kriminalita je jev, který narušuje harmonický vývoj společnosti. Hovoříme tedy o jevu společensky škodlivém. Narušuje základní pravidla společenského řádu, působí nejen společnosti, ale také státu značné imateriální a materiální škody,

---

¹ SVATOŠ, R. *Základy kriminologie a prevence kriminality*. České Budějovice : VŠERS, 2009. s. 11.

² KAISER, G. *Kriminologie*. Praha : C. H. Beck, 1994. s. 1.

³ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. Praha : Eurolex Bohemia, 2001. s. 15.

⁴ SVATOŠ, R. *Kriminalita a možnosti jejího poznání a ovlivňování*. České Budějovice: VŠERS, 2013. s. 10.

⁵ KUČHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck, 2005. s. 1.

⁶ SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2012. s. 17.

jednotlivým obětím způsobuje fyzické, psychické a společenské škody. Ve společnosti vyvolává strach, nejistotu a nedůvěru.⁷

Pojem kriminality není jednoznačný, existuje hned několik definic. Kaiser⁸ považuje kriminalitu jako sociální jev, který je úhrnem činů neschválených trestním právem. Podle Holcra⁹, který definuje kriminalitu širěji než Kaiser, můžeme názory na kriminalitu rozdělit do dvou skupin. Zaprvé kriminalitou rozumíme trestnou činnost (tzv. legální chápání kriminality) a za druhé kriminalitou rozumíme i takové konání a jednání, které sice není trestněprávně sankcionované, ale je společensky patologické (tzv. sociologizující chápání kriminality).

Můžeme shrnout, že kriminalitou rozumíme:¹⁰

- sociálně patologický jev – nejobecnější pojetí,
- jednání posuzované jako trestné činy neboli souhrn trestných činů spáchaných na určitém území za určité období – legální neboli juristické pojetí,
- jednání odchýlné či deviantní, které není regulováno trestním právem, ale úzce s ním souvisí – sociologické pojetí.

Výhodou legálního (juristického) pojetí kriminality je jeho určitost, terminologická přesnost a jednoznačnost. Naopak nevýhodou je, že nezahrnuje nežádoucí společenské jevy. Tyto jevy sice nejsou považovány za trestné činy, ale může se jednat o faktory vedoucí k trestné činnosti. Výhodou sociologického pojetí kriminality je jeho komplexnost, zahrnuje i faktory předcházející trestné činnosti. Nevýhodou je však značná neurčitost, nepřesnost a nejednoznačnost.¹¹

Pro potřeby této práce bude použito juristické pojetí kriminality.

Členění kriminality

Kriminalitu ve vztahu k možnosti jejího poznání lze členit na:¹²

- zjevnou (registrovanou) – jedná se o kriminalitu, o níž jsou získané informace zejména ze statistik – je to tedy kriminalita, o které se orgány činné v trestním řízení (dále také „OČTŘ“) dozvěděly, a která byla zároveň vložena do oficiálních statistik,

⁷ SVATOŠ, R. *Kriminalita a možnosti jejího poznání a ovlivňování*. České Budějovice : VŠERS, 2013. s. 14.

⁸ KAISER, G. *Kriminologie*. Praha : C. H. Beck, 1994. s. 144.

⁹ HOLCR, K., a kol. *Kriminológia*. Bratislava : IURA EDITION, 2008. s. 17.

¹⁰ SVATOŠ, R. *Kriminalita a možnosti jejího poznání a ovlivňování*. České Budějovice : VŠERS, 2013.

¹¹ HOLCR, K., a kol. *Kriminológia*. Bratislava : IURA EDITION, 2008. s. 17.

¹² SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2012. s. 26-27.

- skrytou (latentní) – jedná se o kriminalitu, o které se OČTŘ nedozvěděly, a která není součástí oficiálních statistik; skrytá kriminalita se dále dělí na černá čísla (tj. trestná činnost, o které se OČTŘ nedozvěděly) a šedá čísla (tj. trestná činnost, o které se OČTŘ dozvěděly, ale do statistik se nedostala),
- skutečnou (celkovou) – jde o kriminalitu zahrnující jak skrytou, tak zjevnou kriminalitu.

Zdroje informací o kriminalitě

Hlavním zdrojem informací o registrované kriminalitě jsou statistiky:¹³

- policejní – statistiky zpracovávané Policejním prezidiem ČR. Hovoří se o nejobsáhlejších statistikách, které evidují trestné činy (dále také „TČ“), stíhané osoby, dále člení TČ dle jednotlivých objektů, osoby člení na prvostíhané a recidivisty, děti, mladistvé a cizince a také člení stíhané osoby dle pohlaví apod.,
- justiční – zpracovává Ministerstvo spravedlnosti ČR. Tyto statistiky zahrnují statistiku státních zastupitelství a statistiku soudů (údaje o známých pachatelích),
- probační a mediační služby – statistiky zpracovávané Probační a mediační službou ČR, které zahrnují informace o počtech případů řešených touto institucí a o podílech případů vztahujících se k trestné činnosti mládeže, k drogám, extrémismu apod.,
- vězeňské služby – zpracovává je Generální ředitelství Vězeňské služby ČR, obsahují informace související se zajišťováním vazby a výkonu trestu odnětí svobody.

Základním úkolem kriminologie je získávání relevantních poznatků o kriminalitě a jejích souvislostech a na základě analýzy těchto poznatků zjišťování příčin kriminality a volba efektivních opatření směřujících k eliminaci těchto příčin.¹⁴

V souvislosti s použitím juristického pojetí kriminality v této práci je nutné zmínit další pojmy vztahující se k pojmu kriminalita, a to delikvence, negativní společenské jevy a protispolečenská jednání.

2.3 Delikvence

Delikvence je širší pojem nežli kriminalita, jelikož zahrnuje i činy jinak trestné spáchané osobami trestně neodpovědnými (tj. osoby mladší 15 let a nepřičetné osoby)

¹³ SVATOŠ, R. *Kriminologie ve světle nového trestního zákoníku*. České Budějovice : VŠERS, 2010. s. 17.

¹⁴ SVATOŠ, R. *Základy kriminologie a prevence kriminality*. České Budějovice : VŠERS, 2009. s. 15.

a dále i přestupky a jiné správní delikty. Od používání tohoto termínu se v dnešní literatuře již upustilo.¹⁵

2.4 Negativní společenské jevy

Negativní společenské jevy jsou jevy, které se odchyľují od uznávaných norem a hodnot společnosti, ale nejsou platným právem sankcionovány. K těmto jevům patří prostituce, hráčství, sebevraždy, alkoholismus, nealkoholová toxikománie apod.¹⁶

2.5 Protispoločenská jednání

Protispoločenské jednání je pojmem nejširším. Zahrnuje jak kriminalitu, tak delikvenci a nelegální společenské jevy.¹⁷

2.6 Násilí

Značné množství vědních oborů se zabývá touto problematikou – násilím.

Psychologie charakterizuje násilí jako patologický způsob integrace jedince s okolím agresivní nebo manipulativní metodou. Jde o úmyslné jednání (napadávání, ubližování apod.). **Sociologie** vymezuje násilí jako sociální jev, který je vyvolaný sociálními procesy. **Kriminologie** chápe násilí jako agresi v užším pojetí. Tedy útok na fyzickou či psychickou integritu jedince ve smyslu úmyslného použití násilí neboli pohrůžky vůči jiné osobě. Motivací může být např. nepřátelství (vraždy ze msty) nebo instrumentální motivace (násilí slouží dalšímu účelu – např. loupeži). Nejširším pohledem na násilí je **laické pojetí**, které charakterizuje pojem násilí jako použití násilí vůči osobě (kriminologický pojem), věci (vloupání, vandalismus) nebo sobě samému (sebevraždy).¹⁸

Trestní zákoník samotný pojem násilí nedefinuje. Tento pojem se objevuje pouze ve výkladových ustanoveních trestního zákoníku, konkrétně v § 119 TZk upřesňuje spáchání trestného činu násilím: „*Trestný čin je spáchán násilím i tehdy, je-li spáchán na osobě, kterou pachatel uvedl do stavu bezbrannosti lstí nebo jiným podobným způsobem.*“¹⁹

¹⁵ SVATOŠ, R. *Kriminalita a možnosti jejího poznání a ovlivňování*. České Budějovice : VŠERS, 2013. s. 16.

^{16. 17.} SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2012. s. 26.

¹⁸ SVATOŠ, R. *Kriminologie ve světle nového trestního zákoníku*. České Budějovice : VŠERS, 2010. s. 71.

¹⁹ SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2012. s. 114.

Násilí se také objevuje v několika hlavách zvláštní části trestního zákoníku:

- TČ proti životu a zdraví – Hlava I.
- TČ proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti – Hlava III.
- TČ obecně nebezpečné – Hlava VII.

2.7 Návykové látky

Celosvětovým problémem byly a stále jsou návykové látky. Jejich užívání vede k fyzické a hlavně psychické závislosti, působí škody nejen samotným uživatelům, ale i celé společnosti. Vzhledem k tomu, že závislost na návykových látkách je natolik nebezpečná, vyvíjí státy na mezinárodní úrovni velké úsilí k zajištění kontroly této problematiky.²⁰

Trestní zákoník zařazuje mezi návykové látky v § 130 odst. 5 alkohol, omamné a psychotropní látky a ostatní látky způsobilé nepříznivě ovlivnit psychiku člověka, jeho ovládací nebo rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování. Z **medicínského hlediska** jsou návykovými látkami takové látky, které vyvolávají u lidí závislost.²¹ **Nejstručněji** lze návykové látky chápat asi jako každé látky, ať už přírodního nebo syntetického charakteru, které splňují dva základní požadavky. Prvním požadavkem je přítomnost psychotropního účinku, který nějakým způsobem ovlivňuje prožívání okolní reality, působí tedy na psychiku jedince. Druhým požadavkem je schopnost látky vyvolat u jedince závislost. Tato závislost může být menší nebo větší, ale přítomna musí být vždy.²²

Česká republika zaznamenává v populaci od roku 1989 souvislý nárůst šíření návykových látek a s tím spojený růst problémů, které se promítají do zdravotní, sociální a bezpečnostní oblasti našich životů. Největší poptávka po drogách je zaznamenávána obzvláště u dospívající mládeže a mladých lidí ve věku 15 – 39 let.²³

---

²⁰ SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2012. s. 200.

²¹ HOLCR, K., a kol. *Kriminológia*. Bratislava : IURA EDITION, 2008. s. 306.

²² PRESL, J. *Drogová závislost: může být ohroženo i Vaše dítě?*. Praha : Maxdorf, 1995. s. 9.

²³ ZAPLETAL, J., a kol. *Kriminologie*. Praha : Policejní akademie ČR, 2004. s. 44.

3 NÁSILNÁ KRIMINALITA

Násilná kriminalita patří bezesporu k nejzávažnějším typům kriminality vůbec, neboť přímo útočí na lidské zdraví a život. S tímto druhem kriminality se setkáváme opravdu často, přesněji řečeno denně, zejména prostřednictvím médií. V denním tisku, na internetu nebo v televizních novinách se denně objevují zprávy s násilím, agresí či brutalitou odehrávající se nejen u nás v České republice, ale po celém světě. Násilí je také velmi oblíbeným tématem vyskytujícím se především ve filmech nebo počítačových a jiných hrách, které bohužel v dnešní době hraje čím dál tím víc dětí a mladistvých. Také velké množství sportů je založeno na agresi – s více či méně definovanými pravidly a hranicemi – která emocionálně vzrušuje diváky těchto bojových sportů.

Pojem násilná trestná činnost je pojmem používaným v právních odvětvích a souvisejících disciplínách, především v kriminalistice a kriminologii. Pojem násilná kriminalita vychází ze způsobu provedení trestného činu a má v sobě zahrnuté trestné činy, jejichž charakteristikou je fyzické poškození a dále destrukce cílového objektu konání. U některých kriminálních chování je postačujícím záměr poškodit nebo zničit (tj. pokus), u jiných postačuje srozumění s tím, že v průběhu dosahování cíle (tj. zisk) může být nositel žádoucí hodnoty poškozen nebo usmrcen (např. pokus loupeže). Takováto definice je pochopitelně velice široká a tím pádem může obsahovat nejen činy směřující proti osobě (úmyslné i nedbalostní), ale zároveň také činy směřující vůči věcem a ideám, jako je např. TČ rasistické povahy spáchaný verbální formou. Za výstižnější lze považovat užší definici operující s fyzickým poškozením osob, která hovoří, že násilná kriminalita je taková trestná činnost, jejíž významnou charakteristikou je fyzické poškození či usmrcení konkrétní osoby nebo osob, eventuálně přítomnost záměru takovýto následek způsobit (pokus).²⁴

Násilná kriminalita útočí přímo na podstatu lidského života a zdraví. Jelikož se jedná o nejdůležitější chráněnou lidskou hodnotu, společnost tomuto druhu kriminality dává velkou vážnost. To se projevuje tím, že OČTŘ věnují této kriminalitě mimořádnou pozornost. Následkem této pozornosti je vysoká míra objasněnosti.²⁵

---

²⁴ KUČHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha : C. H. Beck, 2005. s. 379-380.

²⁵ SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2012. s. 113.

3.1 Trestněprávní úprava násilné kriminality

Objekty násilných trestných činů jsou chráněny nově ve zvláštní části nového trestního zákoníku v hlavě I. „Trestné činy proti životu a zdraví“, ale zároveň i v jiných hlavách tohoto trestního zákoníku. Totiž v původní právní úpravě (zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon) byly tyto objekty obsaženy až v hlavě VII. Tímto přenesením do hlavy první je vyjádřena důležitost života a zdraví. Trestní zákoník totiž chrání lidský život a zdraví jako nejdůležitější společenskou hodnotu. Ochranu života obsahuje také ustanovení článku 6 Listiny základních práv a svobod, které zdůrazňuje, že právo na život má každý jedinec, a proto nesmí být nikdo svého života zbaven. Život jedince je chráněn již před samotným narozením. Trestní právo poskytuje ochranu nejen proti úmyslným útokům proti životu a zdraví, ale také proti nedbalostním jednáním ohrožujícím nebo porušujícím život či zdraví.²⁶

S násilnými trestnými činy se můžeme setkat skoro v každé hlavě zvláštní části nového trestního zákoníku. Zmíníme zde hlavu I., která se přímo zabývá trestnými činy proti životu a zdraví.

Hlava I. – Trestné činy proti životu a zdraví

V první hlavě zvláštní části nového trestního zákoníku jsou zařazeny pouze ty trestné činy, u kterých je život nebo zdraví jediným nebo hlavním objektem trestného činu. Trestní zákoník také systematicky odděluje trestné činy proti životu (díl 1) od trestných činů proti zdraví (díl 2). V díle 3 jsou zahrnuty trestné činy chránící ohrožení života a zdraví osob individuálně neurčených. Díl 4 se věnuje trestným činům proti těhotenství ženy, jelikož je důležité chránit nejenom život člověka, ale i již vznikající život. Trestné činy, které souvisejí s neoprávněným nakládáním s lidskými tkáněmi a orgány, lidským embryem a genomem se nacházejí v posledním díle 5 této hlavy.

3.2 Členění násilné kriminality podle policejních statistik²⁷

- vražda, zabití, vražda novorozeného dítěte matkou (§§ 140, 141, 142 TZk),
- úmyslné těžké ublížení na zdraví a ublížení na zdraví (§§ 145, 146 TZk),
- loupež (§ 173 TZk),
- vydírání (§ 175 TZk),

²⁶ SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2012. s. 115.

²⁷ SVATOŠ, R. *Kriminologie ve světle nového trestního zákoníku*. České Budějovice : VŠERS, 2010. s. 73.

- porušování domovní svobody (§ 178 TZk),
- násilí proti úřední osobě, vyhrožování s cílem působit na úřední osobu (§§ 325, 326 TZk),
- nebezpečné vyhrožování (§ 363 TZk),
- ostatní.

3.3 Pachatel násilné kriminality

Mezi pachateli násilné kriminality jsou ve větší míře zastoupeni muži než ženy, obvykle do 30 let věku. Relativně typickým znakem u pachatelů násilné trestné činnosti je nízká úroveň dosaženého vzdělání. Pachatelé pocházejí spíše z nižších sociálních vrstev, častěji z města než z vesnice. Pachatelé páchají trestnou činnost poměrně často pod vlivem různých návykových látek, dá se hovořit také o vysokém podílu psychopatických pachatelů (až 70 %) s agresivními sklony nebo o lidech trpících duševními poruchami. Tyto skupiny osob jsou emocionálně labilní a oproti „zdravým lidem“ nemají zábrany, které by jim bránily v páchání trestné činnosti.²⁸

3.3.1 Typy pachatelů²⁹

Afektivní pachatel – tento pachatel jedná pod vlivem tzv. „afektivní agrese“, čin páchá v důsledku vyhocené emotivní situace. Typicky se jedná o partnerské vraždy, kde jeden partner neunes rozpad vztahu, nebo případy, kdy oběť domácího násilí usmrtí agresora. Častým případem je také vražda a následná sebevražda pachatele. Afektivní pachatelé nejsou označováni za nebezpečné pachatele, pravděpodobnost recidivy je zde nízká.

Deviantní pachatel – pachatel nemá k oběti trestného činu žádný osobní vztah, útočí nevybíravým způsobem z důvodu uspokojení svých představ. Jde o pachatele s psychickou poruchou a sadistickým chováním, často v oblasti sexuality. Deviantní pachatel je motivován zevnitř, je zde velký předpoklad nebezpečnosti a recidivy.

Racionální pachatel – jde o pachatele dopouštějícího se tzv. „chladné agrese“, jeho typickým rysem je nízká emocionální stránka a snížené prožívání. Pachatel jedná chladnokrevně a s rozmyslem. Čin je dopředu promyšlený a je prostředkem dosažení cíle a zisku. U těchto pachatelů lze předpokládat vyšší nebezpečnost.

^{28, 29} DIANIŠKA, G. *Kriminológia*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. s. 165-166.

3.4 Shrnutí

Úvodní kapitola této práce je věnována základním pojmům souvisejících s násilnou kriminalitou, jejichž charakteristika je nezbytná pro pochopení dané problematiky. Mezi důležité pojmy patří kriminologie, kriminalita, delikvence, negativní společenské jevy, protispolečenská jednání, násilí a návykové látky. Další kapitola se již zabývá násilnou kriminalitou jako takovou a její trestněprávní úpravou. Život a zdraví osob je nejcennější hodnotou společnosti. Tato důležitá hodnota je chráněna nejen trestním zákoníkem, ale také Listinou základních práv a svobod. Policie ČR člení násilnou kriminalitu pomocí policejních statistik z hlediska jednotlivých druhů trestných činů. Zmíněny jsou i typy pachatelů násilné trestné činnosti a jejich charakteristické vlastnosti.

4 FENOMENOLOGIE NÁSILNÉ KRIMINALITY

Kriminální fenomenologie je jednou z hlavních součástí předmětu kriminologie. Zaměřuje se na jevovou stránku kriminality, tedy na popis kriminality jako sociálně patologického jevu. Této problematice je věnována velká pozornost. Důvodem je nejen snaha poznat jaká je kriminalita na určitých územích, jak se kriminalita vyvíjí v průběhu určitého časového období a jaká je její struktura, ale především zjištění, jak mohou tyto informace pomoci k objasnění příčin kriminality a ověřování kriminologických teorií.³⁰

4.1 Stav násilné kriminality

Stav kriminality je nejčastěji používaným ukazatelem kriminality. Stav kriminality lze obecně specifikovat jako celkový počet protispolečenských skutků, které jsou v daném státě kriminalizované, jsou známé orgánům trestní justice a jsou evidovány jako trestné činy. Stav kriminality je vždy vyjádřen v absolutních číslech a také je pokaždé uveden i uvažovaný časový interval a územní, administrativní nebo jiné ohraničení.³¹

Stav kriminality ovlivňuje zejména výkonnost policie a ochota občanů spolupracovat s OČTŘ, dále proces kriminalizace a dekriminalizace, sofistikované utajování páchané trestné činnosti apod.³²

Stav kriminality udává kriminalitu registrovanou, která však není totožná se skutečnou kriminalitou, jejíž hodnota není známá. Nezjištěná část kriminality je nazývána kriminalitou latentní.³³ Stav násilné kriminality znamená, kolik bylo v určitém období a na určitém místě spácháno násilných trestných činů a kolik těchto TČ se podařilo objasnit.³⁴

---

³⁰ KUČHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha : C. H. Beck, 2005. s. 123.

³¹ HOLCR, K. a kol. *Kriminológia*. Bratislava : IURA EDITION, 2008. s. 59.

^{32, 33} NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. Praha : ASPI Publishing, 2004. s. 45.

³⁴ SVATOŠ, R. *Základy kriminologie a prevence kriminality*. České Budějovice : VŠERS, 2009. s. 52.

Tabulka 1: Stav násilné kriminality v ČR a v Jihočeském kraji v roce 2020³⁵

Název TČ	Česká republika			Jihočeský kraj		
	Zjištěno	Objasněno	Objasněnost [%]	Zjištěno	Objasněno	Objasněnost [%]
Vraždy	130	120	92,3	6	6	100
Zabití	1	1	100	0	0	0
Usmrcení z nedbalosti	76	7	9,2	14	1	7,1
Opuštění dítěte	3	1	33,3	0	0	0
Únos	6	0	0	0	0	0
Loupeže	1 248	837	67,1	51	38	74,5
Násilí proti úřední osobě	578	496	85,8	33	30	90,9
Úmyslné ublížení na zdraví	3 892	2 614	67,2	234	161	68,89
Rvačky	3	3	100	0	0	0
Násilí a vyhrožování skupině obyvatel	44	26	59,1	1	0	0
Braní rukojmí	2	2	100	0	0	0
Nebezpečné vyhrožování	1 745	1372	78,6	175	155	88,6
Nebezpečné pronásledování	336	225	67	33	24	72,7
Vydírání	1 081	715	66,1	74	52	70,3
Porušování domovní svobody	2 152	1 179	54,8	121	65	53,7
Týrání svěřené osoby	185	80	43,2	6	1	16,7
Týrání osoby žijící ve společném obydlí	428	256	59,8	27	18	66,7
Omezování svobody vyznání	0	0	0	0	0	0
Porušování svobody sdružování a shromažďování	0	0	0	0	0	0
Ostatní násilné trestné činy	5	4	80	1	1	100
Celkem	12 247	8 162	66,6	795	566	71,2

Z násilných trestných činů byl v roce 2020 na území České republiky i na území Jihočeského kraje nejčastěji páchan trestný čin úmyslné ublížení na zdraví. To je důkaz, že ve společnosti stále velmi často dochází k řešení mezilidských konfliktů prostřednictvím násilí. V České republice bylo registrováno téměř 4 000 činů.

³⁵ Policie.cz : Policie České republiky. Statistické přehledy kriminality [online]. Policie ČR, © 2020 [cit. 2021-01-05]. Dostupné z WWW : < <http://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>>.

V Jihočeském kraji počet násilných činů přesahoval dvě stě. Objasněnost byla v obou případech téměř 70 %. O málo vyšší byla na území Jihočeského kraje.

Druhým nejčastěji páchaným trestným činem na území České republiky byl TČ porušování domovní svobody. Nebezpečnost tohoto trestného činu spočívá v zasahování do svobody obydlí. Objasněnost zde přesahuje 50 %. TČ porušování domovní svobody se v Jihočeském kraji umístil na třetí pozici, předběhl ho TČ nebezpečné vyhrožování.

Dalším početným TČ v České republice bylo nebezpečné vyhrožování. Objektivní stránkou trestného činu nebezpečné vyhrožování je vyhrožování usmrcením, těžkou újmou na zdraví nebo jinou těžkou újmou způsobem takovým, že to může vzbudit důvodnou obavu.³⁶ Objasněnost tohoto TČ dosahuje téměř 80 %. Tento čin se na území Jihočeského kraje umístil již na druhé pozici. Spáchán byl 175x a objasněnost zde dosáhla bezmála 90 %, o 10 % více než na území celé republiky.

Dalšími závažnými trestnými činy jsou TČ loupeže a vydírání. V obou případech a na obou územích se objasněnost pohybuje kolem 70 %.

Trestný čin vražda, který je bezesporu nejzávažnějším trestným činem, jelikož přímo útočí na samotnou podstatu existence jedince, tedy na jeho život, byl spáchán 130x, z toho 6x v Jihočeském kraji. Objasněnost trestného činu vraždy v ČR přesahuje 90 %, v Jihočeském kraji je objasněnost 100 %. Takto vysoká objasněnost plyne z mimořádné pozornosti OČTŘ. Podstatná je ale také přítomnost minimálně jednoho svědka TČ a množství biologických a jiných stop.

Celkem bylo v roce 2020 na území České republiky zjištěno přes 12 tisíc násilných trestných činů, z toho bylo 8162 objasněno. Celková objasněnost této závažné trestné činnosti přesahuje 66 %. Na území Jihočeského kraje bylo v roce 2020 zjištěno 795 násilných TČ, objasněno jich bylo 566. Procento objasněnosti v Jihočeském kraji přesahuje 71 %. Objasněnost je zde skoro o 5 % vyšší než v celé republice.

Můžeme říci, že vzhledem k celkové výši objasněnosti spáchaných násilných trestných činů se orgánům činným v trestním řízení v Jihočeském kraji ale i v celé České republice daří, jelikož 70 % objasněnost těchto činů je velmi pozitivní.

---

³⁶ ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2009. s. 58.

4.2 Úroveň násilné kriminality

Tento ukazatel na rozdíl od stavu kriminality jako extenzivního ukazatele vyjadřuje intenzitu páchané násilné trestné činnosti. Úroveň násilné kriminality kromě počtu spáchaných násilných trestných činů (stavu kriminality) zohledňuje také příslušné demografické ukazatele (velikost populace, její strukturu podle pohlaví, věku, vzdělání apod.)³⁷

Úroveň kriminality je vyjadřována v indexech na 10 000 nebo 100 000 obyvatel starších patnácti let. Index se vypočítává podle vzorečku:³⁸

$$\text{Index} = \frac{\text{počet TČ}}{\text{počet obyvatel}} \times 10\,000 \text{ (100\,000)}$$

Tabulka 2: Index násilné kriminality v ČR a Jihočeském kraji v roce 2020³⁹

Název TČ	Česká republika			Jihočeský kraj		
	Zjištěno	Objasněno	Index	Zjištěno	Objasněno	Index
Vraždy	130	120	0,12	6	6	0,09
Zabití	1	1	0	0	0	0
Usmrcení z nedbalosti	76	7	0,07	14	1	0,22
Opuštění dítěte	3	1	0	0	0	0
Únos	6	0	0	0	0	0
Loupeže	1 248	837	1,17	51	38	0,79
Násilí proti úřední osobě	578	496	0,54	33	30	0,51
Úmyslné ublížení na zdraví	3 892	2 614	3,63	234	161	3,63
Rvačky	3	3	0	0	0	0
Násilí a vyhrožování skupině obyvatel	44	26	0,04	1	0	0,02
Braní rukojmí	2	2	0	0	0	0
Nebezpečné vyhrožování	1 745	1 372	1,63	175	155	2,72
Nebezpečné pronásledování	336	225	0,31	33	24	0,51
Vydírání	1 081	715	1,01	74	52	1,15
Porušování domovní svobody	2 152	1 179	2,01	121	65	1,88
Týrání svěřené osoby	185	80	0,17	6	1	0,09
Týrání osoby žijící ve společném obydlí	428	256	0,4	27	18	0,42
Omezování svobody vyznání	0	0	0	0	0	0
Porušování svobody sdružování a shromažďování	0	0	0	0	0	0
Ostatní násilné trestné činy	5	4	0	1	1	0,02
Celkem	12 247	8 162	11,44	795	566	12,34

³⁷ HOLCR, K. a kol. *Kriminologie*. Bratislava : IURA EDITION, 2008. s. 60.

³⁸ KUČHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha : C. H. Beck, 2005. s. 124.

³⁹ *Policie.cz* : Policie České republiky. Statistické přehledy kriminality [online]. Policie ČR, © 2020 [cit. 2021-01-07]. Dostupné z WWW : < <http://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>>.

Celkový index násilné kriminality byl v roce 2020 v Jihočeském kraji vyšší než celorepublikový index. Nejedná se ale o závažný rozdíl.

Důležitými trestnými činy pro porovnání hodnot indexů násilné trestné činnosti jsou trestné činy, které byly páčány v minulém roce nejčastěji. V České republice i v Jihočeském kraji to jsou TČ úmyslného ublížení na zdraví, porušování domovní svobody, nebezpečného vyhrožování, loupeže a vydírání. U nejčastěji páchaného násilného trestného činu úmyslné ublížení na zdraví jsou indexy kriminality naprosto stejné. Druhým nejčastěji páchaným trestným činem je již zmíněné porušování domovní svobody, u kterého jsou indexy podobné, avšak v Jihočeském kraji je index větší než na území České republiky. U třetího nejčastěji páchaného násilného trestného činu nebezpečné vyhrožování je index v Jihočeském kraji mnohem větší než na území ČR. U TČ loupeže není rozdíl indexů tak velký, avšak v Jihočeském kraji je tentokrát menší. Trestný čin vydírání má indexy podobné, ovšem lépe je na tom Česká republika.

U ostatních násilných TČ se indexy kriminality velmi podobají, až na TČ usmrcení z nedbalosti, nebezpečné pronásledování a týrání svěřené osoby, kde je rozdíl indexů poměrně velký. U prvních třech zmíněných TČ je vyšší index v Jihočeském kraji, naopak u posledního zmíněného TČ týrání svěřené osoby je vyšší index v České republice.

Tabulka 3: Úroveň násilné kriminality v jednotlivých krajích ČR⁴⁰

Kraj	Zjištěno	Objasněno	Počet obyvatel v kraji ⁴¹	Index
Praha	1 464	749	1 331 464	11
Středočeský	1 261	702	1 395 970	9,03
Jihočeský	795	566	644 239	12,34
Plzeňský	667	395	591 590	11,27
Ústecký	1 350	959	818 940	16,48
Královéhradecký	557	425	551 527	10,1
Jihomoravský	1 247	756	1 195 226	10,43
Moravskoslezský	1 715	1 211	1 195 433	14,35
Olomoucký	811	625	631 660	12,84
Zlínský	555	454	581 304	9,55
Vysočina	506	398	509 895	9,92
Pardubický	346	251	523 580	6,61
Liberecký	619	400	443 222	14
Karlovarský	354	271	293 789	12,05

Z tabulky vyplývá, že nejvyšší počet zjištěných násilných trestných činů v ČR v roce 2020 byl v Moravskoslezském kraji, poté Praze a v kraji Ústeckém. Tato skutečnost je pochopitelná, jelikož tyto kraje patří mezi kraje s největším počtem obyvatel.

Pokud jde o index násilné kriminality, tedy přepočteno na počet obyvatel, tak tento je nejvyšší v kraji Ústeckém, poté Moravskoslezském a Libereckém. I zde je to poměrně pochopitelné. V těchto krajích je z důvodů uzavírání dolů značné procento nezaměstnaných osob a značnou část obyvatelstva tvoří lidé z těžkého průmyslu, kteří nemají daleko k řešení problémů násilnou cestou.

Kraj Jihočeský má index kriminality 12,34. Pohybuje se přibližně v polovině. Úroveň kriminality vzhledem k ostatním krajům České republiky není v tomto regionu ani nízká, ani vysoká. Můžeme říci, že v Jihočeském kraji je oproti jiným krajům České republiky poměrně bezpečno.

Nejnižší úroveň násilné kriminality mají kraje Pardubický, Zlínský a kraj Vysočina. Ve všech třech případech se jedná o kraje s nízkým počtem obyvatel. Na rozdíl kraj Středočeský, který má vysoký počet obyvatel, má index násilné kriminality velmi nízký. Jedná se tedy o nejbezpečnější kraj vzhledem k páčání násilné kriminality.

⁴⁰ Policie.cz : Policie České republiky. Statistické přehledy kriminality [online]. Policie ČR, © 2020 [cit. 2021-01-10]. Dostupné z WWW : < <http://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>>.

⁴¹ CZSO.cz : Český statistický úřad. Statistika obyvatel ke dni 30. 9. 2020 [online]. ČSÚ, 2021 [cit. 2021-01-10]. Dostupné z WWW : < <https://www.czso.cz/csu/czso/domov>>.

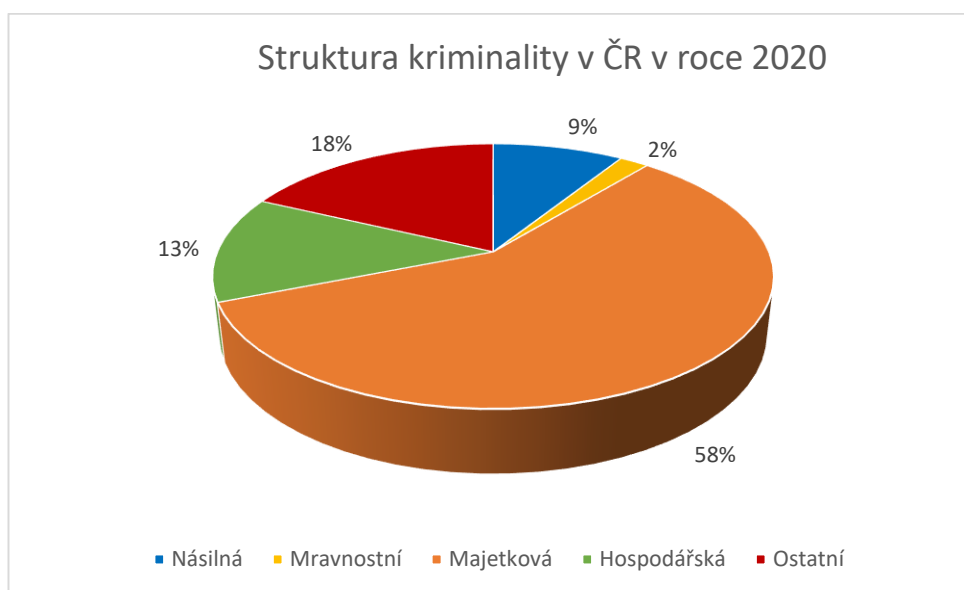
4.3 Struktura násilné kriminality

Struktura kriminality do značné míry zohledňuje také kvalitativní stránku kriminality. Vyjadřuje rozdělení celkové kriminality, jejích pachatelů, obětí, forem jejího páchaní, způsobených škod apod. do zvláštních skupin. Struktura kriminality poskytuje přehled o podílu jejích komponentů na celkové kriminalitě a také o jejím územním rozložení.⁴²

Při popisu struktury kriminality se nejčastěji volí následující hlediska:⁴³

- druh kriminality (násilná, mravnostní, majetková, hospodářská, ostatní),
- forma páchaní kriminality (tradiční, organizovaná),
- znaky pachatelů (pohlaví, věk, vzdělání, sociální status, trestní minulost apod.),
- znaky obětí (pohlaví, věk, sociální status apod.),
- další hlediska (závažnost trestných činů, geografické rozložení apod.).

Graf 1: Struktura kriminality v ČR v roce 2020⁴⁴

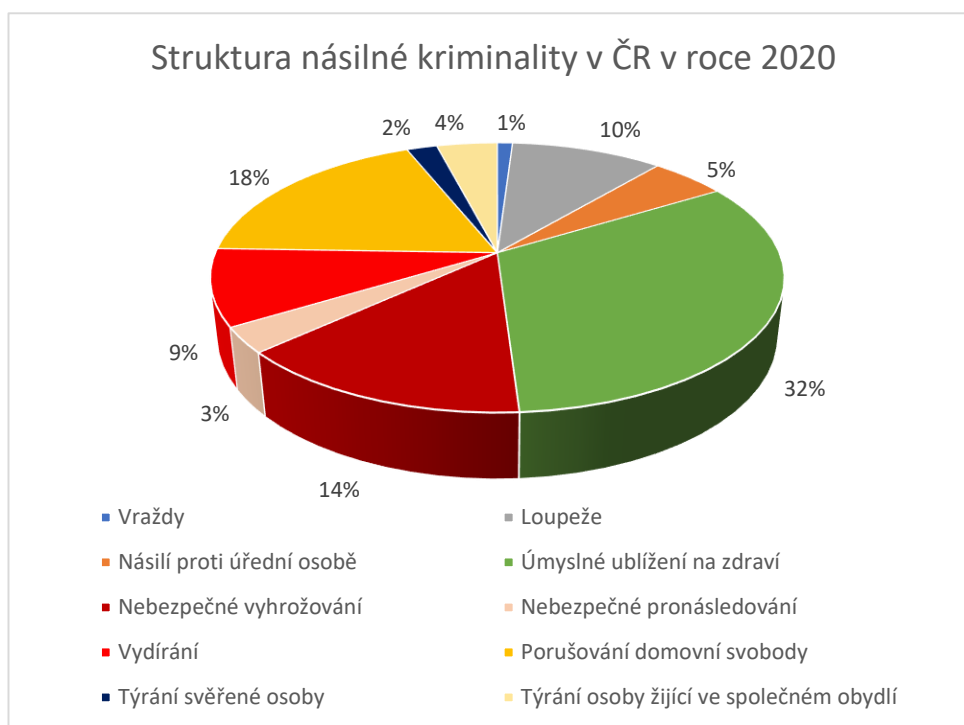

Struktura registrované kriminality v České republice v roce 2020 je nejvíce zastoupena majetkovou kriminalitou tvořící bezmála 60 % celkové kriminality. Další početnou kriminalitou je kriminalita hospodářská, která zaujímá 13 %. Násilná trestná činnost nemá vysoký podíl, tvoří 9 % z celkové kriminality. Nejméně páchanou je kriminalita mravnostní dosahující 2 % podílu.

^{42, 43} HOLCR, K. a kol. *Kriminologie*. Bratislava : IURA EDITION, 2008. s. 61.

⁴⁴ *Policie.cz* : Policie České republiky. Statistické přehledy kriminality [online]. Policie ČR, © 2020 [cit. 2021-01-11]. Dostupné z WWW : < <http://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>>.

Graf 2: Struktura násilné kriminality v ČR v roce 2020

Struktura registrovaných násilných trestných činů na území České republiky v roce 2020 je nejvíce zastoupena trestným činem úmyslné ublížení na zdraví, který zaujímá přes 30 %. Druhým nejčastěji páchaným trestným činem byl TČ porušování domovní svobody tvořící bezmála 20 %. Další trestný čin s vysokým podílem byl TČ nebezpečné vyhrožování, který tvoří 14 % z celkového počtu registrovaných násilných trestných činů. Dalšími závažnými trestnými činy byly TČ loupeže a vydírání. V obou případech je procentuální zastoupení kolem 10 %. Trestný čin vražda, který je bezesporu nejzávažnějším trestným činem zaujímá 1 %.

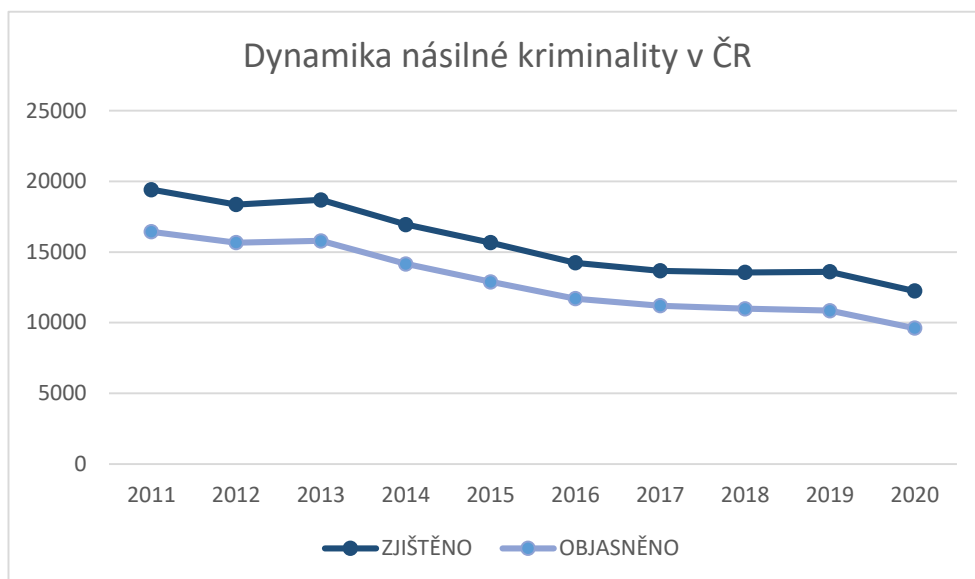
4.4 Dynamika násilné kriminality

Dynamika kriminality znázorňuje páčání trestné činnosti v pohybu a změně, v určitém časovém období na určitém území. Je důležité zmínit, že kriminalita je jevem pružným a neustále se měnícím. A právě díky dynamice kriminality se může pozorovat vývojová křivka registrované kriminality.⁴⁵

S tímto ukazatelem se často pojí pojem tendence neboli trend kriminality. Na základě jednotlivých údajů se uvádí, že kriminalita ve zvoleném časovém období stagnuje, nebo naopak má vzestupný či sestupný trend.

⁴⁵ DIANIŠKA, G., a kol. *Kriminológia*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. s. 43.

Graf 3: Dynamika násilné kriminality v ČR v letech 2011-2020⁴⁶

Výše uvedený graf zobrazuje vývoj násilné trestné činnosti v úseku posledních deseti let, tj. od roku 2011 do roku 2020 na území České republiky. Tmavě modrá křivka zobrazuje linii registrovaných násilných TČ. V grafu můžeme vidět, kdy byl nejvyšší stav násilné kriminality. Byl to rok 2011. Od tohoto roku má násilná kriminalita sestupnou tendenci, tedy kromě roku 2013 a 2019, kdy se počet násilných TČ mírně zvýšil oproti předešlým letům.

Z grafu je též možné zjistit, jaká je objasněnost kriminality. Tento údaj zobrazuje světle modrá křivka, které kopíruje s téměř stejným odstupem křivku tmavě modrou. Je patrné, že objasněnost násilné kriminality je procentuálně podobná a pohybuje se každý rok okolo 70 %. V grafu si můžete také všimnout, že počet násilných trestných činů v roce 2020 značně klesl. Hlavním důvodem poklesu násilných trestných činů bylo vyhlášení nouzového stavu v první polovině roku 2020, který měl trvání až do konce zmíněného roku z důvodu šířící se pandemie COVID-19. Nouzový stav je za trvajících nouzového stavu brán jako přítěžující okolnost a okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby. Můžeme tedy konstatovat, že pokud by nebyl vyhlášen nouzový stav, pravděpodobně by pokles násilné kriminality v roce 2020 nebyl tak „rapidní“.

⁴⁶ *Police.cz* : Policie České republiky. Statistické přehledy kriminality [online]. Policie ČR, © 2020 [cit. 2021-01-14]. Dostupné z WWW : < <http://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>>.

4.5 Shrnutí

Kapitola s názvem fenomenologie násilné kriminality je jednou z hlavních součástí kriminologie věnující se popisu kriminality jako sociálně patologického jevu. Úkolem fenomenologie je poznat, jaká je kriminalita na určitém území, jak se vyvíjí v průběhu nějakého časového úseku a jaká je její struktura. Tímto se zabývají ukazatelé násilné kriminality, mezi které patří stav, úroveň, struktura a dynamika kriminality. V první řadě je uvedena charakteristika všech již zmíněných ukazatelů násilné trestné činnosti. Následně je zjištěn a porovnán stav a úroveň násilné kriminality v České republice a v Jihočeském kraji, úroveň násilné kriminality v jednotlivých krajích ČR, struktura celkové kriminality a násilné kriminality na území celého státu a dynamika násilné kriminality v ČR za posledních 10 let.

5 ETIOLOGIE NÁSILNÉ KRIMINALITY

Odhalování příčin násilné kriminality je velmi důležité především proto, aby mohl stát účinně bojovat s touto kriminalitou. Znalost těchto příčin může být dále využita k výběru správných prevenčních opatření a také k vhodnému sankcionování, které bude následně působit jako individuální i generální prevence násilné kriminality.⁴⁷

Vzhledem k široké rozmanitosti násilného chování není vždy jednoduché stanovit příčiny tohoto konání. Není se tedy čemu divit, že tento problém se projevuje nesouladem a nejednotou mezi kriminology v odpovědi na otázku, jak tyto násilné trestné činy co nejlépe a nejméně pravděpodobně vysvětlit. Proč lidé páchají takové činy? Rodí se lidé již jako násilníci, nebo se jimi stávají až v průběhu jejich života? Nebo jsou násilní lidé mentálně nemocní?⁴⁸

V současnosti převažují spíše názory, že agresivita není vrozeným pudem, ale spíše vlastností, která je naučená. Důvodů páčání násilí ve společnosti je mnoho. Toto násilné chování může být podmíněno sociálně, kulturně, politicky, ekonomicky, psychologicky nebo fyziologicky, přičemž příčiny nejsou u jednotlivých trestných činů pokaždé stejné. Existuje celá řada teorií usilujících o vysvětlení těchto příčin. Některé kladou důraz na existenci vnitřních sil a procesů, jakožto determinant agresivního chování, jiné se přiklání spíše k zevním vlivům uplatňujícím se při vyvolání agresivního chování.⁴⁹

Z nejširšího úhlu pohledu lze podle Dianišky⁵⁰ dělit příčiny vzniku násilné kriminality do třech rovin vlivů, a to na:

- biologické,
- psychologické,
- socio-kulturní.

5.1 Biologické vlivy

Biologické teorie se řadí k prvním názorům, které se pokouší vysvětlit, jaký důvod mají lidé k páčání násilné kriminality. Dle těchto teorií lidé páchají násilnou trestnou

---

⁴⁷ STAŇKOVÁ, L., ŠČERBA, F., VICHLENDÁ, M. *Násilná kriminalita*. Praha : Leges, 2014. s. 44.

⁴⁸ DIANIŠKA, G., a kol. *Kriminológia*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. s. 167.

⁴⁹ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. Praha : Eurolex Bohemia, 2001. s. 294.

⁵⁰ DIANIŠKA, G. *Kriminológia*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. s. 167.

činnost na základě svých fyziologických zvláštností.⁵¹ Tato teorie se snaží nalézt fyziologické abnormality či anomálie zapříčiňující použití násilí u jednotlivce. Biologické teorie také tvrdí, že násilí může být důsledkem hormonální nevyváženosti, genetických predispozicí nebo poškozením mozku.⁵²

Téma, které ovlivnilo práci mnoha biologicky orientovaných kriminologů, se týká dědičnosti násilného chování. V podstatě se jedná o hledání důkazů, které potvrzují existenci specifických genů, jejichž schopnost je přenášet sklony k násilnému jednání z generace na generaci. Metod, jak se je kriminologové pokoušeli odhalit, se objevilo více. Nejvýznamnější roli mezi nimi zabírají studie kriminálních rodin, studie dvojčat a adopční studie.⁵³

5.2 Psychologické vlivy

Psychologické teorie se zabývají osobností pachatele a procesem, kdy se pachatel naučí reagovat na situace násilím. Každý jedinec se nachází v určitém psychologickém prostředí, které může mít zásadní vliv na jeho sociální učení. Násilí je tak z pohledu psychologie patologickým způsobem interakce konkrétního jedince s okolím.⁵⁴

Psychologové dospěli pomocí této teorie k závěrům, že násilí je určitá zvláštnost objevující se u jednotlivých typů osobností, či výsledek „aklimatizačního“ procesu, při kterém se jedinec naučil reagovat na určité stimuly pomocí násilí. Sociální prostředí je zde důležitým prvkem, který má bezprostředně vliv na psychiku jedince a její vývoj. Prostor je zde velmi důležitý z toho důvodu, že značnou měrou ovlivňuje chování jedince a používání násilí.⁵⁵

Může být uveden jeden z příkladů, termín napodobování, kdy je bráno v úvahu, že děti se mohou násilné chování naučit od dospělých osob, tj. napodobovat styl chování, který předvádějí při řešení konfliktních situací starší osoby. Výzkumy dokazují, v případě že byly děti svědky násilného chování u rodičů, brzy se začaly tyto děti chovat násilnický v porovnání s jinými dětmi. Toto tvrzení přece jen nelze užívat všeobecně, jelikož některé

---

⁵¹ STAŇKOVÁ, L., ŠČERBA, F., VICHLENDÁ, M. *Násilná kriminalita*. Praha : Leges, 2014. s. 44.

⁵² DIANIŠKA, G. *Kriminológia*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. s. 167.

⁵³ TOMÁŠEK, J. *Úvod do kriminologie, Jak studovat zločin*. Praha : Grada Publishing, 2010. s. 131-133.

⁵⁴ SPURNÝ, J. *Psychologie násilí*. Praha : Eurounion, 1996. s. 7.

⁵⁵ DIANIŠKA, G. *Kriminológia*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. s. 168.

děti jsou schopné pružnější reakce na nepříjemné situace, a tím pádem se umí s problémy lépe vypořádat. To je možné vysvětlit biologickými a genetickými vlivy.⁵⁶

Představitelé kognitivní psychologie, Yochelson a Samenow, se snažili prokázat, že liší-li se něčím delikventní populace od nedelikventní, pak je to zejména stylem myšlenkových pochodů. Dalšími tématy, kterými se zabývaly psychologické teorie, jsou inteligence pachatele, morální vývoj jedince, psychopatická porucha osobnosti a jiné.⁵⁷

5.3 Socio-kulturní vlivy

Teorie, které vysvětlují násilí společensko-kulturními vlivy, vnímají násilí jako hluboce zakořeněný jev, který je běžným jevem ve společnosti a odráží také změny zvýšenou měrou násilí (např. politické převraty, revoluce).⁵⁸

V rámci společenských rizikových faktorů se při vysvětlování příčin násilné trestné činnosti sledují především společenská třída, vzdělání, chudoba a rasa. V odborných publikacích se můžeme dočíst o častém tvrzení, že děti z chudých rodin jsou vystavené většímu tlaku násilí ve společnosti, v porovnání s dětmi z vyšších společenských tříd. Právě tento faktor byl hlavním pilířem výzkumu ve vztahu k domácímu násilí poukazujícího jednoznačně na fakt, že muži z nižších společenských tříd se dopouští častěji týrání své manželky, než muži z vyšší společenské třídy. Dále byla u těchto mužů konajících násilí zjištěna výše dosaženého vzdělání, která dosahovala pouze průměrné úrovně.⁵⁹

Z hlediska dalších rizikových faktorů je nutné zamýšlení, zda finanční krize může zvyšovat pravděpodobnost vzniku násilí v rodině, a naopak zda podpora může minimálně snížit týrání dětí. Dokonce studie, jež byla provedena na matkách, které zažily týrání v dětství, ukazuje, že pokud by tyto matky měly dostatečnou podporu v dospělosti, netýraly by ony samy svoje děti.⁶⁰

Důvodem ale nemusí být samotná příslušnost k sociální vrstvě, nýbrž kumulace dalších kriminogenních faktorů, které jsou s nižší sociální úrovní spojeny. Mluvíme např. o alkoholismu, nezaměstnanosti apod.⁶¹

---

⁵⁶ DIANIŠKA, G. *Kriminologie*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. s. 168.

⁵⁷ TOMÁŠEK, J. *Úvod do kriminologie, Jak studovat zločin*. Praha : Grada Publishing, 2010. s. 136-137.

⁵⁸ STAŇKOVÁ, L., ŠCERBA, F., VICHLENDÁ, M. *Násilná kriminalita*. Praha : Leges, 2014. s. 45.

^{59, 60} DIANIŠKA, G., a kol. *Kriminologie*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. s. 168-169.

⁶¹ STAŇKOVÁ, L., ŠCERBA, F., VICHLENDÁ, M. *Násilná kriminalita*. Praha : Leges, 2014. s. 45.

Podle Novotného⁶² můžeme zjednodušeně rozdělit příčiny do dvou nejdůležitějších skupin na vliv rodiny, v níž dítě vyrůstá a normy chování platné ve společnosti jako celku.

5.3.1 Vliv rodiny

Rodina je základním socializačním činidlem. V domácím prostředí hraje významnou roli již zmíněné napodobování, při kterém si dítě vštěpuje určité způsoby chování od svých rodičů. Pokud je v rodině běžným postupem řešení problémů násilné chování, je pravděpodobné, že děti vyrůstající v tomto prostředí zvolí stejný, tj. násilný způsob jednání v dospělosti. Vlastně se tím naučí, že násilí je běžný způsob interakce při kontaktu s jinými osobami, při řešení konfliktu apod.⁶³

Hovořit můžeme také o tzv. subkultuře násilí, které je zapříčiněno násilným chováním rodičů, především užíváním častých a přísných tělesných trestů. Takové chování se pak velmi často přenáší na samotné děti.⁶⁴

5.3.2 Normy chování platné ve společnosti jako celku

Velmi důležitým činitelem ovlivňujícím násilnou kriminalitu jsou normy chování platné ve společnosti. Pokud společnost násilí hodnotí jako normální součást života, je akceptováno a tolerováno, pak se takové hodnoty rozvíjí u jedince, který následně přijímá hodnoty společnosti za vlastní.⁶⁵

Významnou roli mohou mít i další faktory, jako:⁶⁶

- ekonomická nerovnost (tíživá životní situace),
- otázky spojené s kulturní dezintegrací,
- postoje rasové nerovnosti,
- určité biologické a osobnostní faktory,
- abúzus návykových látek, zejména alkoholu,
- některé faktory duševních chorob,
- vliv masmédií a další.

---

⁶² NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. Praha : ASPI Publishing, 2004. s. 294-295.

⁶³ STAŇKOVÁ, L., ŠČERBA, F., VICHLENDÁ, M. *Násilná kriminalita*. Praha : Leges, 2014. s. 46.

⁶⁴ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. Praha : ASPI Publishing, 2004. s. 294-295.

⁶⁵ STAŇKOVÁ, L., ŠČERBA, F., VICHLENDÁ, M. *Násilná kriminalita*. Praha : Leges, 2014. s. 46.

⁶⁶ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. Praha : ASPI Publishing, 2004. s. 295.

5.4 Shrnutí

Kapitola s názvem etiologie násilné kriminality se zaměřuje na příčiny této kriminality. Začátek této kapitoly je věnován důvodům složitosti stanovení samotné příčiny páchaní násilné kriminality. Autoři odborné literatury se rozcházejí v názorech, které příčiny jsou stěžejní, proto tato práce poskytuje názory hned několika autorů. Kapitola se zabývá třemi hlavními vlivy páchaní násilné kriminality, a to biologickými, psychologickými a socio-kulturními. Tyto vlivy jsou následně doplněny o další dvě roviny. První se týká vlivu rodiny, ve které dítě vyrůstá a druhá je zaměřena na normy chování platné ve společnosti jako celku. Zmíněny jsou i další faktory, které mohou mít na páchaní násilné kriminality významný vliv.

6 VLIV NÁVYKOVÝCH LÁTEK NA PÁCHÁNÍ NÁSILNÉ KRIMINALITY

Poměrně velký vliv na páchaní kriminality obecně mají návykové látky, které jsou stále větším problémem vyskytujícím se nejen na našem území, ale celosvětově. Konkrétně na území České republiky je ve společnosti zaznamenáván od roku 1989 souvislý nárůst šíření návykových látek.⁶⁷ Trestná činnost páchaná pod vlivem drog se objevuje prakticky ve všech oblastech kriminálního chování, tedy nejen u násilné kriminality, ale také majetkové či mravnostní kriminality.⁶⁸

Zcela největší podíl, co se týče počtu násilných trestných činů spáchaných pod vlivem, má alkohol. Užívání alkoholu a drog má negativní vliv na jedince. Tyto návykové látky zcela nebo částečně uvolňují zábrany a mohou vybudit agresivitu. To znamená, že člověk, který by střízlivý nikomu neublížil, se pod vlivem drog může projevit jako násilník, jelikož své chování není schopen ovládat.⁶⁹

Jedinec, který je závislý na alkoholu a je u něho dokázáno, že vyvolává agresivitu, se může dopustit např. TČ úmyslné ublížení na zdraví podle § 145 TZk či TČ týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 TZk. Jedinec, který pravidelně užívá tvrdou návykovou látku, je nucen si obstarat další množství této látky, a to i za cenu spáchaní trestného činu. Jedná se zpravidla o trestný čin loupeže podle § 173 TZk, dále o trestný čin vydírání podle § 175 TZk a v některých případech dokonce o i trestný čin vraždy podle § 140 TZk.⁷⁰

6.1 Násilná kriminalita páchaná uživateli návykových látek

Jak už bylo řečeno, páchaní násilné kriminality je častým důsledkem užívání návykových látek. V tomto případě hovoříme o páchaní násilné trestné činnosti uživateli návykových látek za účelem získání finančních prostředků na opatření drogy.⁷¹ Tito jedinci závislí na drogách totiž nejsou schopni vydělávat finanční prostředky legálním

---

⁶⁷ ZAPLETAL, J., a kol. *Kriminologie*. Praha : Policejní akademie ČR, 2004. s. 44.

^{68, 69} *Drogy*. Kriminalita s drogami spojená [online]. [cit. 2021-02-06]. Dostupné z WWW: <<https://drogy1.webnode.cz/kriminalita-s-drogami-spojena/>>.

⁷⁰ PETR, P. et. al. *Prolegomena k farmakologii drogových závislostí*. České Budějovice : VŠERS, 2007. s. 53.

⁷¹ *Drogy*. Kriminalita s drogami spojená [online]. [cit. 2021-02-06]. Dostupné z WWW: <<https://drogy1.webnode.cz/kriminalita-s-drogami-spojena/>>.

způsobem z důvodu svého fyzického a psychického stavu, a proto se často uchylují k nelegálnímu způsobu opatřování financí.

Díky tomu, že většina pachatelů jednajících pod vlivem nealkoholových drog je z řad závislých narkomanů užívajících nelegální drogy jako je např. pervitin a heroin, lze tuto skupinu pachatelů lépe charakterizovat. Pro drogově závislé osoby jsou typickými některé vlastnosti uváděné v odborných literaturách. Nejčastějšími jsou sklony k depresím, nestálost, problémy se zvládnutím denní zátěže apod.⁷²

Často se jedná o psychopatické nebo neurotické osobnosti, ale k rozvoji závislosti může rovněž dojít i u duševně zdravých lidí v důsledku afektivního napětí např. v období životních krizí. Bylo by tedy velkým zjednodušením domnívat se, že k závislosti na návykových látkách inklinují výhradně duševně nemocní jedinci, avšak u těchto osob existují k rozvoji závislosti zvýšené předpoklady. U těchto pachatelů je typickým rysem i průměrně nižší věk, jelikož k drogám mají sklony osoby mladší, zatímco požívání alkoholu je rozšířeno ve všech věkových skupinách.⁷³

6.2 Násilná kriminalita páchaná k opatření návykových látek

Tato násilná trestná činnost směřuje zejména k získání určitého majetkového prospěchu, který uživatel drogy nezbytně potřebuje k obstarání další dávky drogy.⁷⁴

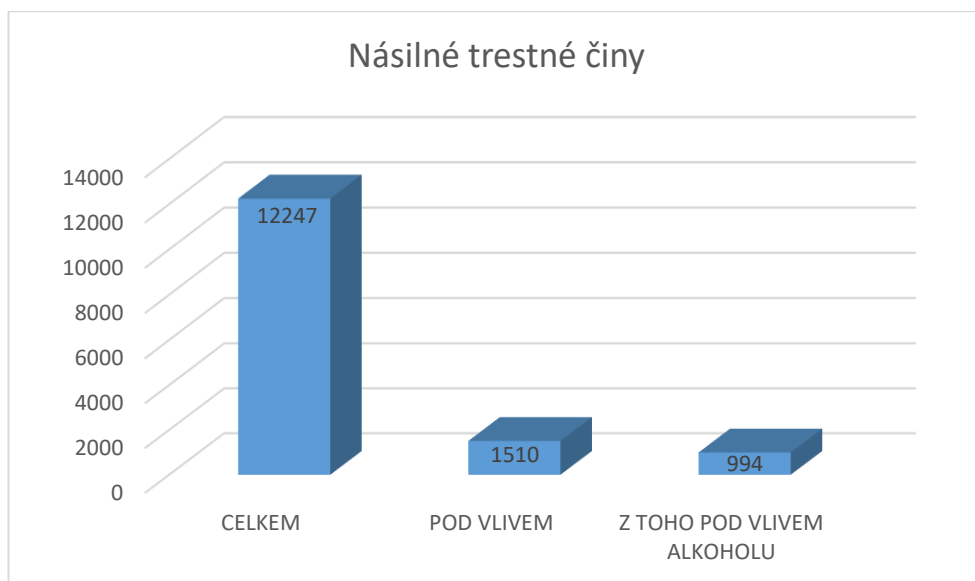
Přehled možných násilných trestných činů bude poměrně široký, můžeme sem zařadit např. TČ neoprávněný zásah do práva k domu, bytu nebo k nebytovému prostoru podle § 208 TZk, násilně motivované TČ loupeže podle § 173 TZk či loupežné vraždy podle § 140 TZk. Všechny tyto násilné trestné činy mají přímo za cíl získání finančních prostředků na pořízení drogy, nebo alespoň získání nějaké věci, kterou je možné ihned v nejbližší zastavárně za finance vyměnit.⁷⁵

U těchto násilných trestných činů mají podíl jak drogy legální, tak drogy nelegální. To znamená, že stejným způsobem se budou chovat alkoholici i narkomani. Ale i přes tuto skutečnost mají nelegální drogy na páchaní této opatřovací trestné činnosti výrazný podíl, a to zejména kvůli své finanční náročnosti.⁷⁶

---

^{72, 73.} KUČHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol.: *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha, 2005. s. 422-446.
^{74, 75, 76.} *Drogy*. Kriminalita s drogami spojená [online]. [cit. 2021-02-06]. Dostupné z WWW: <<https://drogy1.webnode.cz/kriminalita-s-drogami-spojena/>>.

Graf 4: Statistika násilných TČ a násilných TČ spáchaných pod vlivem v České republice v roce 2020⁷⁷

Graf znázorňuje celkový počet násilných trestných činů na území České republiky v roce 2020. Těchto činů bylo přes 12 tisíc. Z nich bylo přes 1,5 tisíce spácháno pod vlivem návykových látek a téměř 1 000 z nich bylo pod vlivem alkoholu. Tedy přes 500 násilných trestných činů bylo spácháno pod vlivem nelegálních drog.

⁷⁷ *Policie.cz* : Policie České republiky. Statistické přehledy kriminality [online]. Policie ČR, © 2020 [cit. 2021-02-07]. Dostupné z WWW : < <http://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>>.

Tabulka 4: Procentuální zastoupení násilných TČ pod vlivem v celkovém počtu násilných TČ v České republice v roce 2020⁷⁸

Název TČ	Česká republika		
	TČ celkem	Z toho pod vlivem	TČ pod vlivem [%]
Vraždy	130	55	42,31
Zabití	1	0	0
Usmrcení z nedbalosti	76	1	1,32
Opuštění dítěte	3	0	0
Únos	6	0	0
Loupeže	1 248	75	6,01
Násilí proti úřední osobě	578	180	31,14
Úmyslné ublížení na zdraví	3 892	634	16,3
Rvačky	3	1	33,33
Násilí a vyhrožování skupině obyvatel	44	6	13,64
Braní rukojmí	2	2	100
Nebezpečné vyhrožování	1 745	281	16,1
Nebezpečné pronásledování	336	9	2,68
Vydírání	1 081	58	5,37
Porušování domovní svobody	2 152	137	6,37
Týrání svěřené osoby	185	9	4,86
Týrání osoby žijící ve společném obydlí	428	49	11,45
Omezování svobody vyznání	0	0	0
Porušování svobody sdružování a shromažďování	0	0	0
Ostatní násilné trestné činy	5	0	0
Celkem	12 247	1 510	12,33

Z tabulky vyplývá, že v České republice v roce 2020 bylo spácháno celkem 12 247 násilných trestných činů a z toho 1 510 činů bylo spácháno pod vlivem návykových látek. Pod vlivem drog bylo tedy spácháno více jak 12 % násilných trestných činů.

Nejvyšší procentuální zastoupení násilných TČ pod vlivem z celkového počtu násilných TČ má trestný čin braní rukojmí, jelikož z celkového počtu 2 byly oba tyto činy spáchány pod vlivem návykové látky.

Trestný čin vražda byl ze 130 případů spáchán 55x pod vlivem drog.

Vysoké zastoupení mají návykové látky také u TČ rvačky a TČ násilí proti úřední osobě. U obou TČ bylo přes 30 % spácháno pod vlivem.

⁷⁸ *Policie.cz* : Policie České republiky. Statistické přehledy kriminality [online]. Policie ČR, © 2020 [cit. 2021-02-07]. Dostupné z WWW : < <http://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>>.

6.3 Shrnutí

Páchání násilné kriminality je častým důsledkem užívání návykových látek. Alkohol a nelegální drogy mají velký vliv na páchání trestné činnosti. V dnešní době hovoříme o stále narůstajícím počtu osob užívajících, či dokonce závislých na alkoholu nebo jiných návykových látkách. To má za následek vyšší počet trestných činů spáchaných pod jejich vlivem. Kapitola se zabývá nejprve násilnou kriminalitou páchanou uživateli drog, kterou závislé osoby páchají za účelem opatření finančních prostředků na další dávku, a poté rozebírá násilnou trestnou činnost páchanou k opatření drog, která směřuje k získání majetkového prospěchu sloužícího následně k obstarání další dávky drogy. Zjištěn je celkový počet násilných trestných činů a činů spáchaných pod vlivem návykových látek na území České republiky v roce 2020. Znázorněno je také procentuální zastoupení jednotlivých násilných TČ spáchaných pod vlivem v celkovém počtu násilných TČ v České republice v roce 2020.

7 KONTROLA NÁSILNÉ KRIMINALITY

Činnost, která spočívá v plnění úkolů společnosti a státu při ochraně občanů před kriminalitou je nejen u nás, ale v celém světě stále častěji označována kontrolou kriminality. Zahrnuje všechny společenské instituce, strategie a sankce, které mají za cíl dosažení konformity chování v oblasti regulované normami trestního práva, dále udržení kriminality v určitých mezích a celkově omezování trestné činnosti. Toto úsilí ovšem nelze oddělit od snahy redukovat též rozličné, další ve společnosti se vyskytující, sociálně patologické jevy, k nimž patří alkoholismus, nealkoholová toxikomanie či prostituce.⁷⁹

Kontrola násilné kriminality je uskutečňována na základě dvou strategií. Trestní represe a prevence. Represivní strategie se zabývá převážně potlačováním násilné trestné činnosti, zatímco preventivní strategie se soustřeďuje na předcházení vzniku této trestné činnosti. Obě strategie se nepochybně vzájemně doplňují. Účinná prevence zmenšuje potřebu represe a represe zpětně pozitivně posiluje prevenci. Může se tak v této souvislosti hovořit o represí a prevenci jako o dvou, vzájemně propojených pilířích udržování vnitřní bezpečnosti státu.⁸⁰

Pojem kontrola v souvislosti s kriminalitou vyžaduje malý exkurz do historie, kdy konec druhé světové války znamenal velký nárůst kriminality ve světě, a s ním spojený vznik nových trestných činů. První reakcí na růst kriminality bylo zesilování represe. Postupem času přišlo zjištění její nedostatečné účinnosti a začal se přenášet důraz na prevenci. Ta se totiž na rozdíl od trestní represe zaměřovala do budoucnosti, a to na předcházení kriminality jako společenského jevu hromadné povahy. Demokratický právní stát se ani nemůže orientovat pouze na posilování represe, jelikož by tím popřel svou demokratickou podstatu a směřoval by ke státu policejnímu. V první polovině 90. let 20. století se začal prosazovat názor, že výraznější a trvalejší úspěch v kontrole kriminality je možné dosáhnout nejen zkvalitněním represe, ale především komplexní prevencí, která se bude zabývat zvýšenou pozorností při výchově dětí a mládeže, možnostmi využití volného času, optimalizací vstupu mládeže do světa práce, sociální a bytovou situací obyvatelstva, růstem zaměstnanosti apod. Kontrola kriminality se začala považovat za jednotu represe a prevence s tím, že se zdůraznila priorita prevence.⁸¹

---

^{79, 80.} ZAPLETAL, J., a kol. *Prevence kriminality*. Praha : Policejní akademie ČR, 2005. s. 7.

⁸¹ HOLCR, K., a kol. *Kriminologie*. Bratislava : IURA EDITION, 2008. s. 193-195.

7.1 Represe násilné kriminality

Trestní represe, první část kontroly násilné kriminality, je založena na systému trestů a ochranných opatření. Ty jsou ukládány za násilné kriminální jednání. V našem trestním právu je trest prostředkem státního donucení, který stát užívá k ochraně zájmů chráněných trestním zákonem, a zároveň také k ochraně společnosti před trestnými činy a jejich pachateli. Jednat se může o újmu na svobodě, či majetkových nebo jiných právech odsouzeného, kterou může pachateli uložit pouze soud. Trest může být uložen výlučně pachateli trestného činu a pouze na základě zákona, který stanoví, jaké jednání je trestným činem a jaký trest či jiné újmy na právech a majetku lze za jeho spáchání uložit.⁸²

Účel trestu v českém právním řádu zahrnuje jak prvky odplaty, tak prvky účelu trestu. Z pohledu účelu trestu jde o:⁸³

- individuální prevenci – chránit společnost před pachateli násilných TČ; zabránit odsouzenému v dalším páčání násilné trestné činnosti; vychovávat odsouzeného k tomu, aby vedl řádný život,
- generální prevenci – působit výchovně také na ostatní členy společnosti.

S účelem trestu úzce souvisí otázka spravedlnosti. Pokud není trest adekvátní, má to vliv i na jeho účinnost. Účelu trestu může být naplněno pouze v případě, že je spravedlivý. Trest by tedy neměl být ani přísnější, ani mírnější, než je nutné k ochraně společnosti před trestnými činy. Druh a výměra trestu by měly odpovídat společenské závažnosti a ostatním okolnostem spáchání trestného činu a osobě jeho pachatele.⁸⁴

Z pohledu vývoje kriminologických názorů se vykrystalizovalo několik funkcí trestu. Jsou jimi funkce odplatná, odstrašení, rehabilitační, eliminační a restituční. Tyto funkce se ale v praxi neuplatňují v čisté podobě. Dochází k prolínání prvků více teorií, a to v závislosti na zemi, společensko-historické etapě jejího vývoje, aktuálním společenském klimatu, politickém zřízení apod.⁸⁵

---

⁸² JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. Praha : Leges, 2017. s. 385-387.

⁸³ SVATOŠ, R. *Základy kriminologie a prevence kriminality*. České Budějovice : VŠERS, 2009. s. 35.

⁸⁴ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. Praha : Leges, 2017. s. 391.

⁸⁵ HOLCR, K., a kol. *Kriminológia*. Bratislava : IURA EDITION, 2008. s. 197.

7.2 Prevence násilné kriminality

Trestní prevence je vedle trestní represe druhou formou kontroly násilné kriminality. Preventivní politika představuje ofenzivní strategii kontroly násilné kriminality, která spoléhá zejména na nerepresivní prostředky. Zabývá se eliminací sociálně patologických jevů a snižováním motivů a příležitostí k páchání násilných TČ. V rámci okruhu subjektů preventivní politiky zahrnuje mimo OČTŘ (systém justice, policie, státní zastupitelství, soudy a vězeňství) další instituce jako nerepresivní orgány veřejné správy, zájmová sdružení občanů, podnikatelské subjekty a jednotlivé občany. Prevence násilné kriminality je vedle represe součástí trestní politiky.⁸⁶

Zapletal⁸⁷ uvádí snad nejpropracovanější definici pojmu prevence kriminality. Prevence násilné kriminality představuje pokus eliminovat násilnou trestnou činnost ještě před jejím započítáním, nebo před jejím pokračováním. Do prevence násilné kriminality tak přísluší – v tomto pojetí – veškeré aktivity směřující k předcházení páchání násilných trestných činů, ke snižování jejich výskytu cestou zamezení páchání neboli k neutralizaci příčin a podmínek vzniku násilných TČ (kriminogenních faktorů). Patří sem opatření, jejichž cílem je zmenšování rozsahu a závažnosti násilné kriminality, ať už prostřednictvím omezení kriminogenních příležitostí, nebo působením na potenciální pachatele a oběti trestných činů.

Pojem prevence násilné kriminality je tedy druhou částí kontroly násilné trestné činnosti. Jedná se o soubor nejrůznějších aktivit mimotrestního charakteru orientovaných na odstranění, oslabení či neutralizaci kriminogenních faktorů, s cílem zastavit růst násilné kriminality nebo docílit jeho zmenšení. Dále jde o působení na faktory kriminality, příležitosti a podněty k jejímu páchání, potenciální pachatele a oběti. Mimo to jde o vytváření zábran proti páchání násilných trestných činů.⁸⁸

Možnosti prevence násilné kriminality jsou omezenější, než je tomu například u kriminality majetkové. To je dáno jak charakteristickými zvláštnostmi pachatelů násilných trestných činů, kteří mají často nízkou inteligenci, podprůměrné vzdělání a psychopatické rysy osobnosti, tak skutečností, že většina násilných trestných činů není

---

⁸⁶ SVATOŠ, R. *Prevence kriminality*. České Budějovice : VŠERS, 2016. s. 13-15.

⁸⁷ ZAPLETAL, J., a kol. *Prevence kriminality*. Praha : Policejní akademie ČR, 2005. s. 8.

⁸⁸ SVATOŠ, R. *Kriminologie ve světle nového trestního zákoníku*. České Budějovice : VŠERS, 2010. s. 54.

dopředu plánovaná (mají spíše spontánní povahu a jsou velmi často páchány pod vlivem alkoholu či jiných návykových látek).⁸⁹

V rámci kriminální prevence se setkáváme se širokým spektrem preventivních aktivit, strategií, opatření a programů. Ty lze členit z různých hledisek. Zmíníme dva nejčastější druhy členění. Rozšířené je rozdělení z obsahového hlediska na sociální, situační a viktimologickou. Podle okruhu adresátů jednotlivých preventivních aktivit lze členit prevenci násilné kriminality na primární, sekundární a terciární.⁹⁰

Pochyby z výše uvedených omezených možností prevence násilné kriminality oproti jiným druhům kriminality nejsou na místě, jelikož existují několikeré opatření a intervence na všech úrovních prevence násilné kriminality, kterými může společnost ovlivňovat tuto kriminalitu, její pachatele a oběti.⁹¹

7.2.1 Členění prevence podle obsahového zaměření

Sociální prevence

Prevence sociální obsahuje aktivity ovlivňující proces socializace a sociálního začlenění, a také aktivity zaměřené na změnu nepříznivých společenských a ekonomických podmínek, které jsou považovány za klíčové příčiny páchaní násilné kriminality. Efektivita samotné sociální prevence je obtížná pro statistické změření, lze na ni pouze usuzovat.⁹²

Mezi preventivní aktivity na sociální úrovni sloužící k prevenci násilných trestných činů můžeme řadit např. prohlubování návyků na užitečné využívání volného času, zlepšování sociálního prostředí ve školách, potírání alkoholismu, řešení drogové problematiky, přísné tresty pro recidivisty apod.⁹³

Za klíčové oblasti rozvíjení preventivních aktivit v rámci sociální prevence násilné kriminality je nutné tedy považovat rodinu, školu, práci, zaměstnání apod.⁹⁴ Právě rodina má na prevenci násilné kriminality klíčový význam, jelikož je nejdůležitějším prostředím, ve kterém probíhají procesy socializace a sociální integrace. Selhání socializace v rodině patří mezi nejzávažnější problém, jelikož schopnost rodiny účinně

⁸⁹ SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2012. s. 134.

⁹⁰ ZAPLETAL, J., a kol. *Prevence kriminality*. Praha : Policejní akademie ČR, 2005. s. 10.

⁹¹ HOLCR, K., a kol. *Kriminológia*. Bratislava : IURA EDITION, 2008. s. 243.

⁹² SVATOŠ, R. *Prevence kriminality*. České Budějovice : VŠERS, 2016. s. 22-23.

⁹³ SVATOŠ, R. *Základy kriminologie a prevence kriminality*. České Budějovice : VŠERS, 2009. s. 60.

⁹⁴ ZAPLETAL, J., a kol. *Prevence kriminality*. Praha : Policejní akademie ČR, 2005. s. 14-15.

fungovat je patrně rozhodujícím činitelem prevence násilné kriminality. Význam školy v sociální prevenci je dán tím, že děti a mladiství ve škole tráví významnou část svého formativního období, jedná se tedy o druhý hlavní sociální prostředí, které je odpovědné za jejich socializaci. Jedním z úkolů školy je výchova dětí a mládeže k odpovědnosti za sebe sama a k pocitu sounáležitosti s lidským společenstvím. Preventivní úlohu v oblasti zaměstnání lze spatřovat v získávání příjmu k legálnímu uspokojování lidských potřeb. Z toho plyne, že nezaměstnanost může být důvodem páčání trestné činnosti.⁹⁵

Situační prevence

Situační prevence staví na zkušenosti, že určité druhy kriminality se objevují v určité době, na určitém území a za určitých okolností. Díky opatření režimové, fyzické a technické ochrany se snaží minimalizovat kriminogenní faktory. Její úspěšnost je vysoká, avšak podmíněná adekvátní volbou opatření a samozřejmě také finančními a personálními prostředky, které jsou do ní vloženy.⁹⁶

Prevence situační tedy vychází z předpokladu, že se lidé rozhodují, zda se trestné činnosti dopustí, a že toto rozhodnutí je ovlivněno situačními faktory. Podstatou je změnit strukturu příležitostí ke spáchání násilných TČ v neprospěch pachatele v tom smyslu, aby pachatelův prospěch z TČ nebyl vyšší než míra vynaložené námahy a rizika. Tedy aby násilný TČ byl uskutečnitelný pouze obtížně a pachateli se nevyplatil. Cílem opatření situační prevence tedy není změna motivů pachatelova jednání ve vztahu k páčání trestné činnosti jako takové, nýbrž maximalizace překážek a rizik realizace tohoto trestného činu a minimalizace s ním spojeného prospěchu.⁹⁷

Na rozdíl od sociální prevence, která je orientována na osobu pachatele a na modifikaci příčin násilné kriminality, se situační prevence zaměřuje na samotný násilný trestný čin. Jedná se o přímou strategii prevence násilné kriminality.⁹⁸

Mezi opatření situační prevence násilné kriminality můžeme řadit např. dostatečnou přehlednost veřejných prostranství, kamerové systémy, zvýšený počet policejních hlídek, rozšíření bezhotovostního platebního styku, regulaci povolávacího systému v oblasti zbraní aj.⁹⁹

---

⁹⁵ ZAPLETAL, J., a kol. *Prevence kriminality*. Praha : Policejní akademie ČR, 2005. s. 14-15.

⁹⁶ SVATOŠ, R. *Prevence kriminality*. České Budějovice : VŠERS, 2016. s. 24-25.

^{97, 98} ZAPLETAL, J., a kol. *Prevence kriminality*. Praha : Policejní akademie ČR, 2005. s. 16-17.

⁹⁹ SVATOŠ, R. *Základy kriminologie a prevence kriminality*. České Budějovice : VŠERS, 2009. s. 60.

Viktimologická prevence

Prevence viktimnosti a pomoc obětem násilných TČ je založena na konceptech bezpečného chování s ohledem na odlišné kriminální situace a psychickou připravenost ohrožených osob. V praxi se jedná o individuální i skupinové zdravotní, psychologické a právní poradenství a propagaci možností ochrany před násilnou kriminalitou.¹⁰⁰

Cílem viktimologické prevence je, aby se člověk nestal obětí násilného TČ. Měla by zahrnovat přípravu lidí na osvojení si a uplatňování preventivních opatření, kterými by mohli snížit riziko svého ohrožení násilnou kriminalitou. Podstatou je zejména její informační moment, např. rady, jak se vyhýbat kriminogenním situacím, dále vštěpování zásad ochrany ohrožených osob a jejich majetku. Osoby s vyšším rizikem viktimizace jsou navíc vybavovány vhodnými prostředky, nebo dokonce podstupují výcvik v sebeobraných technikách i v psychologickém působení na útočníka při nebezpečí.¹⁰¹

Pokud je cílem kriminálně preventivního působení změna chování občanů, je potřeba je především informovat o situaci v oblasti násilné kriminality, s cílem poukázat na jejich ohrožení touto formou kriminality.¹⁰²

7.2.2 Členění prevence podle okruhu adresátů

Primární prevence

Primární prevence je nepřímou strategií prevence kriminality. To znamená, že omezování kriminality není výslovně jejím hlavním cílem. Je adresována na celou společnost, její instituce a občany. Nezaměřuje se na předem určený okruh osob nebo na určité sociální skupiny.¹⁰³ Působí na širokou veřejnost, bez ohledu na stupeň jejího kriminálního ohrožení.¹⁰⁴

Na úrovni sociální prevence nalézají nejširší uplatnění. Hovoříme např. o možnosti výchovného vlivu na děti při nácviu vhodných forem mezilidské komunikace a řešení konfliktů v rámci etiky a výchovy k partnerství a rodičovství. Velký význam může mít také politika v boji proti alkoholismu a drogám, jelikož značná část pachatelů násilných trestných činů (ale často i obětí) je v čase činu pod vlivem návykových látek.¹⁰⁵

¹⁰⁰ SVATOŠ, R. *Základy kriminologie a prevence kriminality*. České Budějovice : VŠERS, 2009. s. 35.

^{101, 102} ZAPLETAL, J., a kol. *Prevence kriminality*. Praha : Policejní akademie ČR, 2005. s. 24-25.

¹⁰³ ZAPLETAL, J., a kol. *Prevence kriminality*. Praha : Policejní akademie ČR, 2005. s. 25.

¹⁰⁴ SVATOŠ, R. *Kriminologie ve světle nového trestního zákoníku*. České Budějovice : VŠERS, 2010. s. 56.

¹⁰⁵ HOLCR, K., a kol. *Kriminológia*. Bratislava : IURA EDITION, 2008. s. 243-244.

Primární situační prevence obsahuje opatření sledující zlepšení bezpečnosti na území státu, zaměřené zejména na fyzické prostředí a na faktory ovlivňující příležitosti k páčání násilné trestné činnosti. Mezi situační opatření můžeme zařadit např. uspořádání fyzického prostředí, střežení okolí, všeobecné odstrašení či soukromé zabezpečení. Primární viktimologická prevence spočívá hlavně v systematickém informování veřejnosti.¹⁰⁶

Sekundární prevence

Sekundární prevence je chápána jako přímá strategie. Je orientovaná na přímý okruh osob, který je kriminálně rizikovější. Patří sem potenciální pachatelé, např. rizikové skupiny mládeže, osoby závislé na návykových látkách, bezdomovci, dále potenciální oběti, mezi které patří starší osoby a děti a kriminogenní situace jako jsou např. nádražní haly.¹⁰⁷ Cílem sekundární prevence je dosažení intervence předtím, než dojde ke spáchání násilného trestného činu.¹⁰⁸

Sekundární sociální prevence spočívá v informační a poradenské činnosti a specializovaných aktivitách vykonávaných prostřednictvím poraden, linek důvěry, školních výchovných poradců, protidrogových koordinátorů apod. Sekundární situační prevence cílí ke zlepšení situace v místech se zvýšeným ohrožením násilnou kriminalitou. Jedná se např. o centra velkoměst, sídliště, průmyslové aglomerace aj. Sekundární viktimologická prevence je orientována zejména na informování sociálních skupin a jednotlivců, které jsou vystaveny zvýšenému riziku viktimizace.¹⁰⁹

Mezi preventivní aktivity sekundární prevence násilné kriminality patří např. screening a psychologické intervence u dětí s poruchami chování za pomoci školních psychologů a systému pedagogicko-psychologických poraden. U dospělých lidí se jedná zejména o pomoc ve vztahových krizích prostřednictvím vztahového poradenství. Velkou roli hraje ovšem také prevence násilí v rodině. Prevenci mnohých násilných trestných činů umocňuje práce státní i městské policie v terénu.¹¹⁰

Terciární prevence

Terciární neboli postdeliktní prevence se zaměřuje na předcházení kriminální recidivy, je tedy přímou strategií kriminální prevence. Je orientovaná na skupiny

---

¹⁰⁷ SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2012. s. 90.

¹⁰⁸ ZAPLETAL, J., a kol. *Prevence kriminality*. Praha : Policejní akademie ČR, 2005. s. 26.

¹⁰⁹ ZAPLETAL, J., a kol. *Prevence kriminality*. Praha : Policejní akademie ČR, 2005. s. 26.

¹¹⁰ HOLCR, K., a kol. *Kriminológia*. Bratislava : IURA EDITION, 2008. s. 244.

a jedince, kteří se již v minulosti dopustili násilné trestné činnosti, nebo byli jejími oběťmi. Terciární prevence se uskutečňuje pohrůzkou tresty, ukládáním a výkonem trestu, ochrannými opatřeními a postpeniterciární péčí ze strany probační a mediační služby, ze strany orgánů ochrany péče o mládež apod. Dále je terciární prevence zaměřena na předcházení viktimologické recidivy konkrétní oběti, tj. aby se oběť násilného trestného činu nestala obětí opakovaně. Základem je poradenská činnost a posttraumatická péče.¹¹¹

7.3 Shrnutí

Kapitola s názvem kontrola násilné kriminality pojednává o teoretickém základu předcházení násilné kriminality, jehož cílem je udržet tuto kriminalitu v určitých, pro společnost přijatelných mezích. V úvodu kapitoly se nachází charakteristika kontroly násilné kriminality, následně její rozdělení do dvou pilířů. První podkapitola s názvem represe násilné kriminality se zaměřuje především na trest, jeho účel a funkci. Druhá podkapitola s názvem prevence násilné kriminality nejprve charakterizuje samotný pojem prevence, poté rozděluje prevenci do dvou základních aspektů. Prvním aspektem je rozdělení podle obsahového hlediska. V tomto případě se prevence dělí na sociální, situační a viktimologickou. Druhým aspektem je členění podle okruhu adresátů. Zde se prevence dělí na primární, sekundární a terciární.

---

¹¹¹ SVATOŠ, R. *Kriminologie ve světle nového trestního zákoníku*. České Budějovice : VŠERS, 2010. s. 57.

8 VÝZKUMNÁ ČÁST

8.1 Dotazníkové šetření

V praktické části bakalářské práce byla použita metoda dotazování provedená prostřednictvím dotazníkového šetření. Cílem první části dotazníku bylo zjistit povědomí lidí o násilné kriminalitě, zda mají osobní zkušenost s touto kriminalitou, v jaké míře jsou spokojeni s její prevencí a jaká je z jejich pohledu nejčastější příčina násilné kriminality. V druhé části dotazníku, která je zaměřená na návykové látky, bylo cílem zjistit, zda mají lidé osobní zkušenost s návykovými látkami, jak velký vliv mají z jejich pohledu drogy na páchání násilné kriminality a zda si myslí, že alkohol a drogy jsou stále větším problémem společnosti.

Dotazník byl vytvořen na webovém portále www.surveio.com. Přesná adresa k vyplnění je: <https://www.surveio.com/survey/d/M9B5Y2V5U3G6J5O4X>. Celé jeho znění se také nachází v příloze I. Dotazník tvořilo 16 otázek a zodpovědělo jej 100 respondentů.

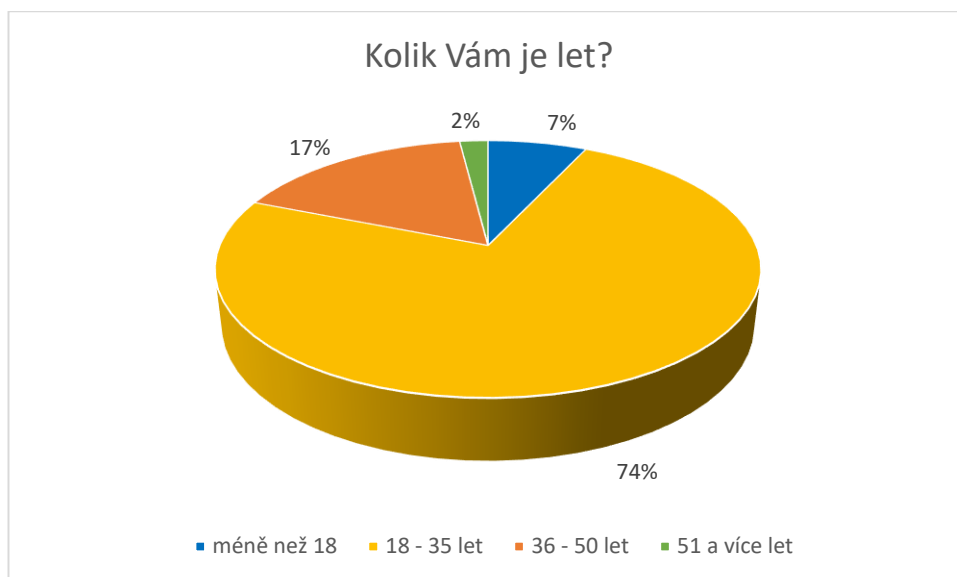
Graf 5: Otázka č. 1¹¹²

První otázka zjišťovala pohlaví respondentů. Z grafu vyplývá, že z celkového počtu 100 respondentů byla jedna třetina mužského pohlaví a zbylé dvě třetiny byly pohlaví ženského.

¹¹² Vlastní zpracování.

Graf 6: Otázka č. 2¹¹³

Otázka číslo dvě byla zaměřena na věk dotazovaných osob. Největší část tvořila věková skupina od 18 do 35 let, přesněji 74 respondentů. Druhou nejpočetnější skupinou byly osoby ve věku 36 – 50 let. Třetí skupina byla tvořena osobami mladšími 18 let, kterých odpovědělo 7 %. Nejmenší skupinou byly osoby nad 51 let.

Graf 7: Otázka č. 3¹¹⁴

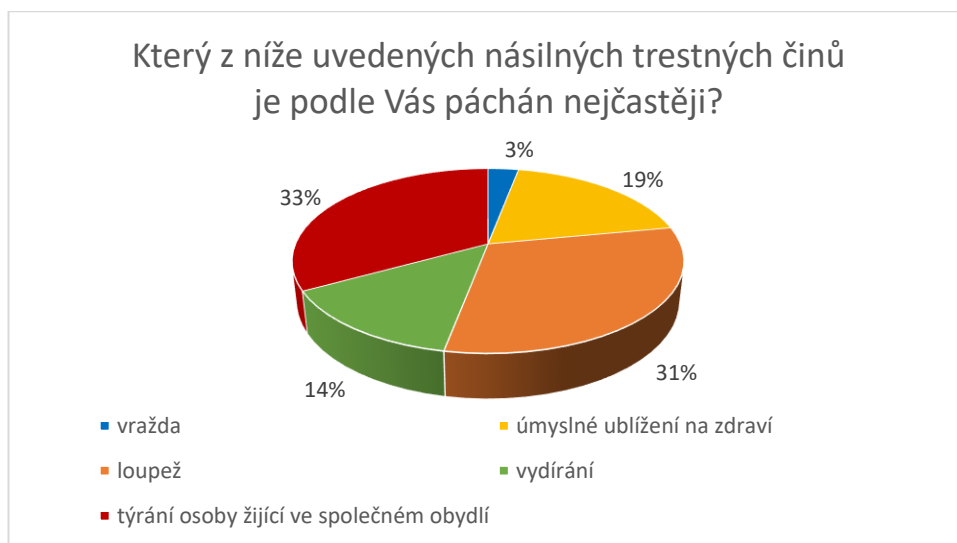

Třetí otázka měla za úkol zjistit, kde mají respondenti bydliště. Zda žijí na vesnici či ve městě. Z grafu je patrné, že větší polovina dotazovaných, přesněji 57 % žije na vesnici a zbylých 43 % má bydliště ve městě.

¹¹³ Vlastní zpracování.

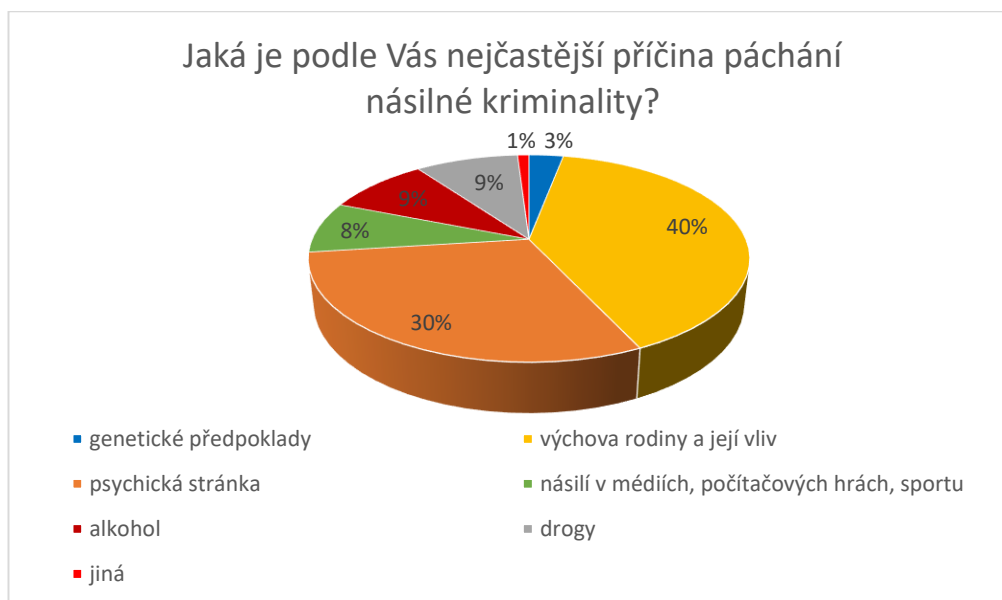
¹¹⁴ Vlastní zpracování.

Graf 8: Otázka č. 4¹¹⁵

Tato otázka byla zaměřena na nejčastěji páchané trestné činy z pohledu dotazovaných osob. Podle dotazovaných je nejčastěji páchaným násilným trestným činem týrání osoby žijící ve společném obydlí a TČ loupeže (33 % a 31 %). Třetí místo zaujal TČ úmyslné ublížení na zdraví s 19 %. Na čtvrtém místě skončil trestný čin vydírání se 14 %. TČ vraždy byl nejméně volenou odpovědí, kterou zvolili pouze 3 respondenti.

Graf 9: Otázka č. 5¹¹⁶

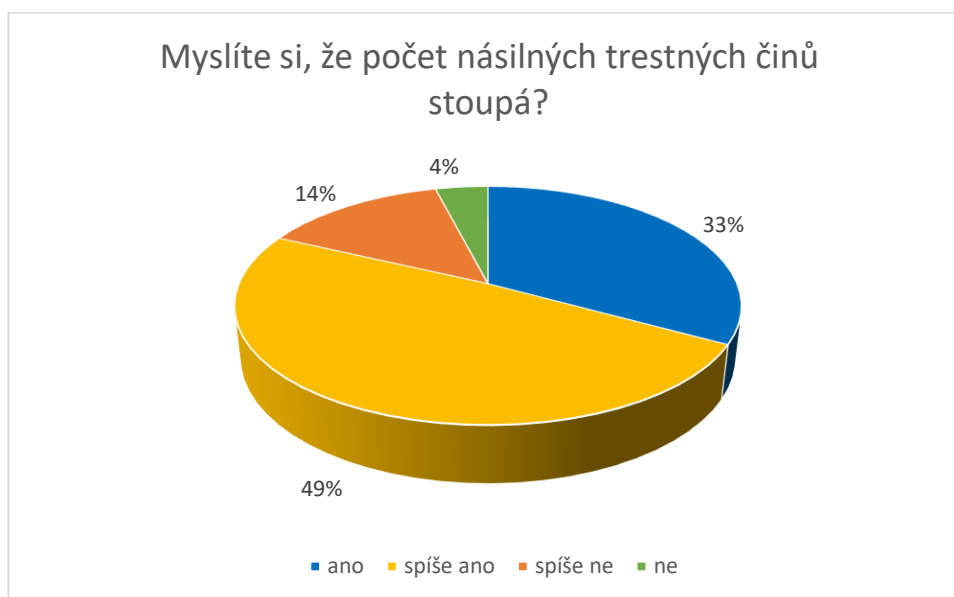
Pátá otázka zjišťovala, co dotazovaní považují za nejčastější příčinu páchaní násilné trestné činnosti. Přesně 40 % odpovídajících si myslí, že největší příčinou je právě

¹¹⁵ Vlastní zpracování.

¹¹⁶ Vlastní zpracování.

rodina, která má za úkol vychovat a mít dobrý vliv na dítě. Druhou nejčastější odpovědí byla psychická stránka, kterou zvolilo 30 % respondentů. Další tři odpovědi byly vybrány téměř stejným počtem respondentů. Alkohol jako nejčastější příčinu zvolilo 9 % osob, stejně tak drogy. Násilí v médiích, počítačových hrách a sportu vybralo 8 respondentů. Genetické předpoklady byly vybrány třemi osobami a jinou příčinu vyplnil pouze jeden dotazovaný.

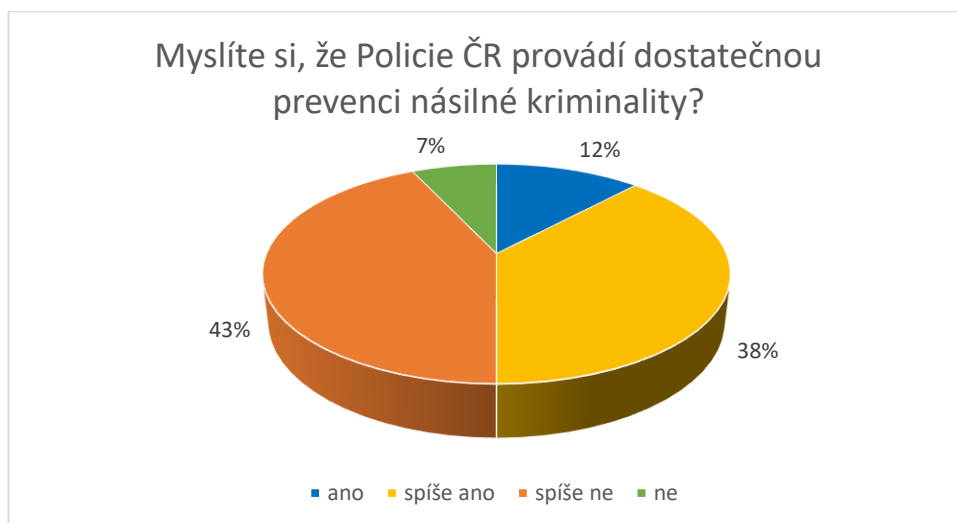
Graf 10: Otázka č. 6¹¹⁷

Otázka číslo šest byla zaměřena na dynamiku násilné kriminality. Z grafu je patrné, že téměř polovina respondentů si myslí, že počet násilných trestných činů má spíše stoupající tendenci. 33 % dotazovaných odpovědělo ano a 14 % respondentů odpovědělo spíše ne. Nejméně volenou odpovědí byla odpověď 4 respondentů, kteří si myslí, že trestné činy nestoupají.

¹¹⁷ Vlastní zpracování.

Graf 11: Otázka č. 7¹¹⁸

Sedmá otázka se týkala názoru respondentů na prevenci násilné kriminality prováděnou Policií ČR. Z grafu můžeme vyčíst, že počet respondentů, kteří jsou naprosto spokojeni s prevencí kriminality, je podobně jako respondentů, kteří spokojeni nejsou. 7 % odpovídajících je spokojeno, 12 % je nespokojeno. Spíše spokojených respondentů byla menší polovina, přesněji 43 %. Spíše nespokojení dotazovaní zaujímali 38 %.

Graf 12: Otázka č. 8¹¹⁹

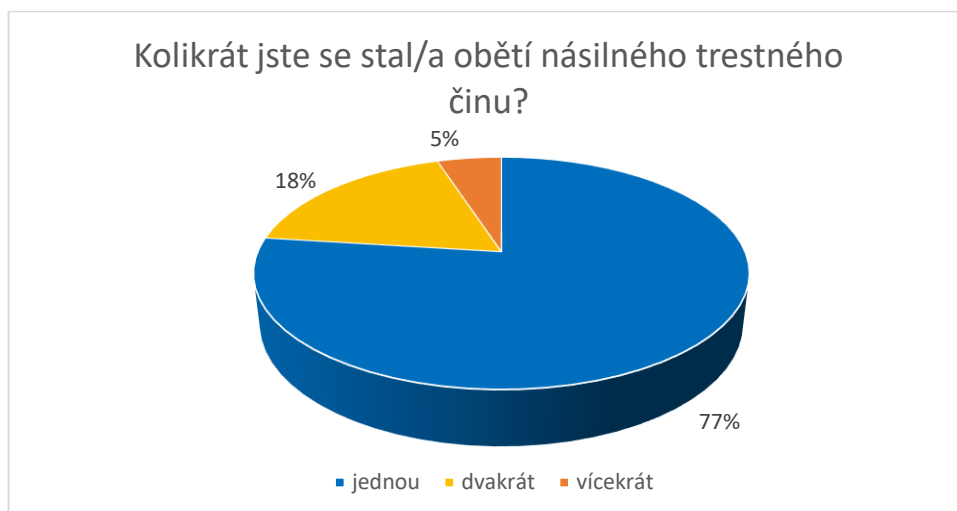

Tato otázka zjišťovala osobní zkušenost s násilnou kriminalitou. Velká část dotazovaných (83 %) se s touto kriminalitou nesečkala. Zbýlých 17 % respondentů se s násilnou trestnou činností setkala.

¹¹⁸ Vlastní zpracování.

¹¹⁹ Vlastní zpracování.

Graf 13: Otázka č. 9¹²⁰

Respondenti, kteří se setkali s násilnou kriminalitou osobně, následně odpovídali na tři navazující otázky. Ze 17 respondentů, kteří mají zkušenost s násilným trestným činem, se 77 %, tj. 13 respondentů, stalo obětí násilného trestného činu jednou. Dvakrát se obětí násilného TČ stalo 18 % odpovídajících (3 osoby) a vícekrát se stalo obětí 5 % dotazovaných, tj. jedna osoba.

Graf 14: Otázka č. 10¹²¹

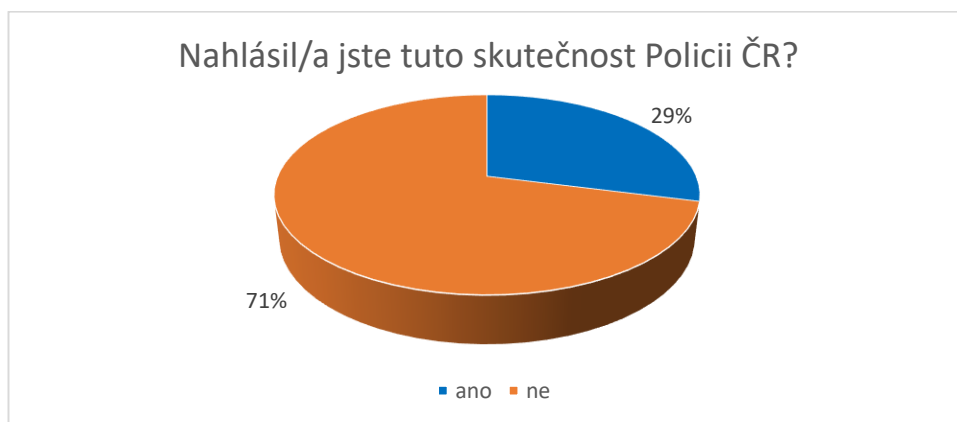
Desátá otázka zjišťovala, jakého trestného činu se respondenti stali obětí. Z grafu je patrné, že největší část zaujímá TČ vyhrožování a domácí násilí. V obou případech se tento trestný čin týkal 29 % dotazovaných (5 osob). Druhou nejčastější odpovědí byl TČ loupeže, se kterým má zkušenost 24 % respondentů. O zbylých 18 % se rovnoměrně

¹²⁰ Vlastní zpracování.

¹²¹ Vlastní zpracování.

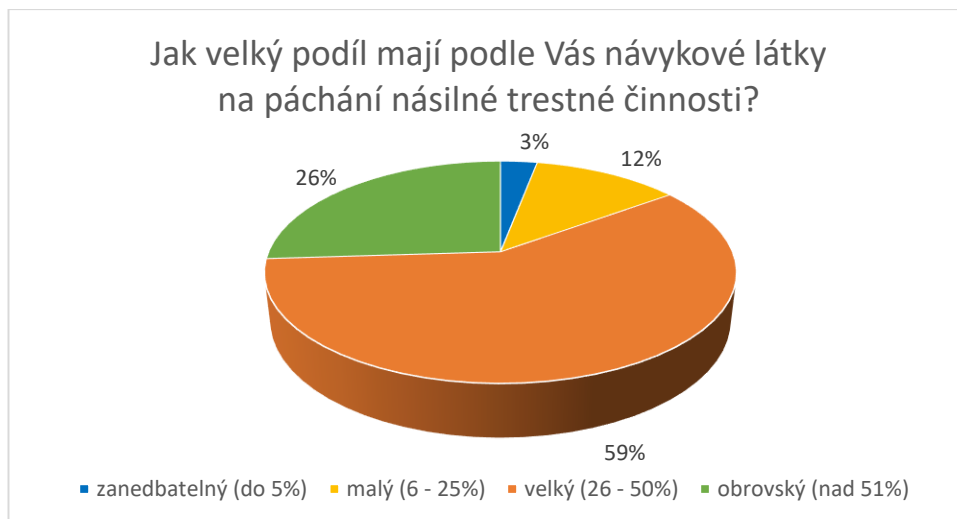
podělily trestné činy úmyslné ublížení na zdraví, vydírání a jiné trestné činy. Každý z nich zaujímá 6 %.

Graf 15: Otázka č. 11¹²²

Otázka číslo patnáct měla za úkol zjistit, kolik obětí násilného trestného činu tuto skutečnost nahlásilo Policii ČR. Velké procento, téměř tři čtvrtiny obětí trestný čin nenahlásily. Jedná se o 12 respondentů ze 17. Pouze 5 osob nahlásilo Policii ČR, že se staly obětí násilného trestného činu.

Graf 16: Otázka č. 12¹²³

Dvanáctá otázka zjišťovala, jak velký podíl mají podle respondentů návykové látky na páčání násilné kriminality. Větší polovina dotazovaných (59 %) má za to, že návykové látky mají velký podíl v počtu násilných TČ. 26 % respondentů odpovědělo na otázku, že podíl je z jejich pohledu obrovský. Malý podíl zvolilo 12 % odpovídajících a podle 3 % respondentů je tento podíl zanedbatelný.

¹²² Vlastní zpracování.

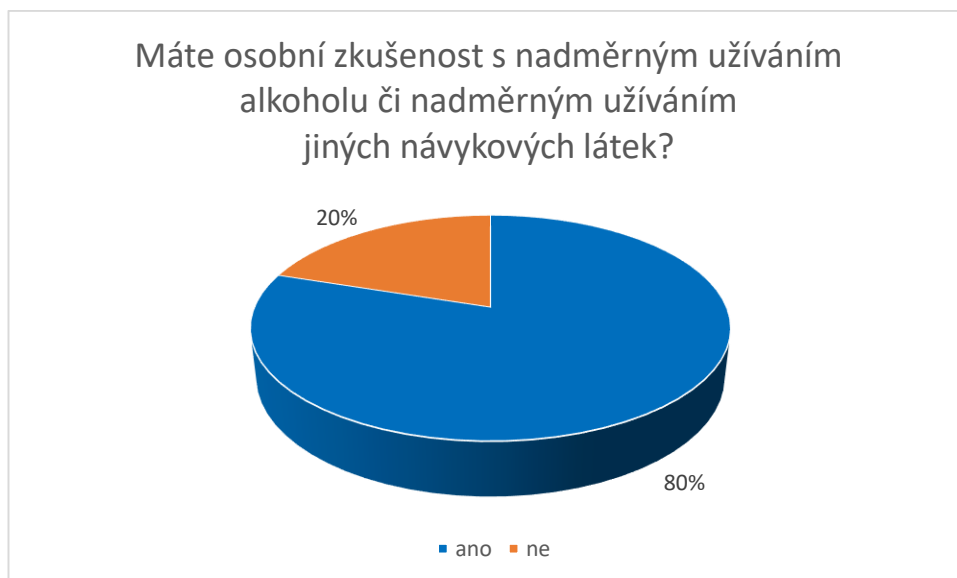
¹²³ Vlastní zpracování.

Graf 17: Otázka č. 13¹²⁴

Tato otázka byla zaměřena na osobní zkušenost respondentů s jednorázovým užitím či dlouhodobějším užíváním návykové látky. Z grafu je patrné, že větší část dotazovaných (59 %) s návykovými látkami osobní zkušenost má. Ať už pouze jednorázovou či dlouhodobějšího rázu. Tuto zkušenost nemá zbylých 41 %.

Graf 18: Otázka č. 14¹²⁵

Otázka čtrnáctá zjišťovala zkušenost respondentů s nadměrným užíváním alkoholu či jiných návykových látek. Nemalá část dotazovaných má tuto zkušenost. Ze 100 respondentů odpovědělo na tuto otázku ano 80 osob.

¹²⁴ Vlastní zpracování.

¹²⁵ Vlastní zpracování.

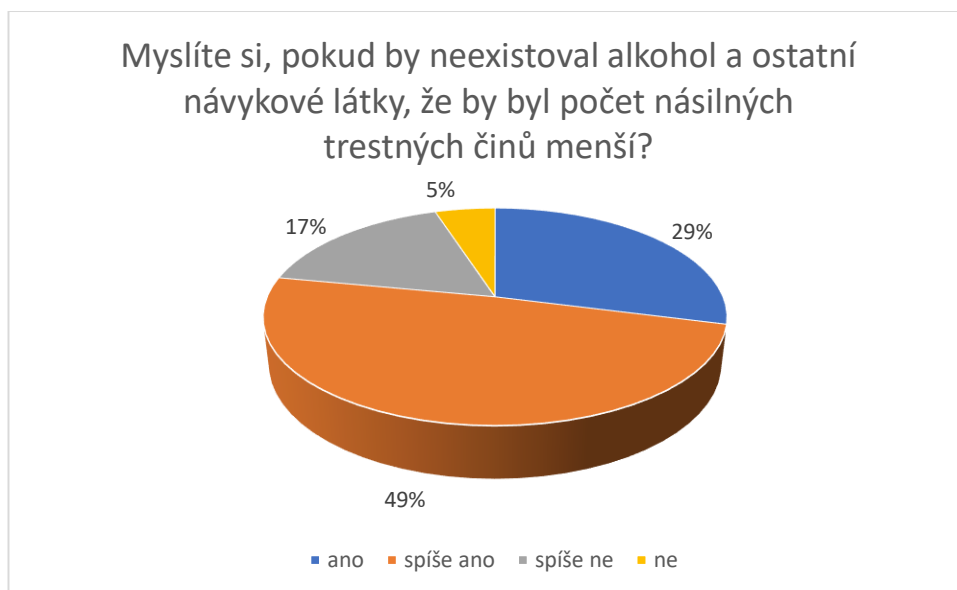

Graf 19: Otázka č. 15¹²⁶

Otázka číslo patnáct měla za úkol zjistit, zda lidé spatřují v alkoholu a drogách stále větší hrozbu. Z grafu je patrné, že velká část dotazovaných, přesněji 88 %, si myslí, že alkohol a drogy jsou stále větším problémem ve společnosti. Pouze 12 % si toto nemyslí.

Graf 20: Otázka č. 16¹²⁷

Úkolem poslední otázky bylo zjistit, kdyby neexistoval alkohol a jiné návykové látky ve společnosti, zda by se z pohledu respondentů snížil počet násilných trestných činů. Necelá polovina (49 %) si myslí, že by tento počet spíše klesl, dalších 29 % se domnívá, že by se jistě počet TČ snížil. Opačný názor na to má 5 % dotazovaných, kteří si myslí, že by TČ méně nebylo. Ostatních 17 % se domnívá, že by TČ spíše neklesly.

¹²⁶ Vlastní zpracování.

¹²⁷ Vlastní zpracování.

8.2 Zhodnocení dotazníkového šetření

Praktická část práce realizovaná prostřednictvím dotazníkového šetření měla za úkol v první části zjistit povědomí společnosti o násilné kriminalitě, v části druhé bylo úkolem dozvědět se, zda lidé mají osobní zkušenost s tímto typem kriminality, s alkoholem či jinými návykovými látkami. Dotazníkového šetření se zúčastnila většina žen. Převládající věková kategorie byla 18 – 35 let, převládajícím místem bydliště se stala vesnice, která zaujímala 57 %.

Na otázku, který násilný trestný čin je podle respondentů páchán nejčastěji, zvolilo 33 % respondentů týrání osoby žijící ve společném obydlí, 31 % respondentů loupež, 19 % respondentů úmyslné ublížení na zdraví a 14 % respondentů vydírání. Z dotazníkového šetření je tedy patrné, že problém domácího násilí je velmi řešeným tématem, jež je považován za vcelku běžný. Tento fakt ale policejní statistiky vyvracejí. Tato zjištěná skutečnost může značit určitou latenci tohoto násilného trestného činu.

Podstatná část dotazníku byla zaměřena na příčiny páchání násilné kriminality, kterým je důležité se věnovat z důvodu předcházení násilné trestné činnosti. Na otázku, jaká je nejčastější příčina páchání násilných TČ, odpovědělo 40 % dotazovaných výchova rodiny a její vliv, 30 % dotazovaných psychická stránka. O třetí nejčastější odpověď se podělily alkohol a drogy, oba s 9 %. U lidí tedy převládá názor, že nejvíce za násilnou kriminalitu může výchova v rodině, samotná psychická stránka osob a také užívání alkoholu a jiných návykových látek, které mají za následek násilí a agresivní chování.

Na otázku, zda si respondenti myslí, že násilná kriminalita stoupá, odpovědělo 82 % respondentů kladně. Není se čemu divit. Vždyť média každý den přicházejí se zprávami o násilí, a právě ty v nás vyvolávají pocit, že jsou násilné trestné činy páchány ve velké míře, což ale vůbec neodpovídá skutečnosti. Policejní statistiky uvádějí od roku 2011 každoroční pokles počtu násilných trestných činů.

V dotazníku se také objevila otázka zjišťující názory dotazovaných na prevenci násilné kriminality vykonávanou Policií ČR. Výsledky dotazníkového šetření hovoří jasně. Respondenti se rozdělili rovnoměrně na dvě skupiny. Jedna polovina je s prací Policie ČR při vykonávání prevence násilné trestné činnosti spokojena, druhá polovina spokojena není.

Druhá část dotazníku zjišťovala, zda mají dotazovaní osobní zkušenost s násilnou trestnou činností. Téměř 20 % respondentů tuto zkušenost má. 77 % těchto obětí má zkušenost jedinou, dvakrát se stalo obětí 18 % tázaných. Nejčastěji se tito respondenti stali oběťmi domácího násilí a vyhrožování. Zkušenost mají také s vyhrožováním. Pouze drtivě malá část (29 %) tuto skutečnost nahlásila Policii ČR.

V dotazníkovém šetření se objevila otázka týkající se podílu návykových látek v celkovém počtu násilných TČ. Drtivá většina dotazovaných (59 %) si myslí, že návykové látky mají velký podíl na těchto činech, dalších 26 % respondentů vnímá vliv drog v páchání násilné trestné činnosti jako obrovský. Zbýlých 15 % respondentů tento vliv vnímá jako malý či dokonce zanedbatelný. Z těchto výsledků můžeme usoudit, že nemalá část dotazovaných vnímá užívání návykových látek jako důvod páchání násilné trestné činnosti. Na otázku, zda mají dotazovaní osobní zkušenost s jednorázovým užitím či dlouhodobějším užíváním návykových látek, odpovědělo 59 % respondentů kladně. Osobní zkušenost s nadměrným užíváním alkoholu či jiných návykových látek má drtivých 80 % tázaných. V obou případech se nejedná o malý počet respondentů, kteří mají zkušenosti s drogami. Toto zjištění je až zarážející. Na druhou stranu si ale 88 % respondentů uvědomuje a vnímá tento trend – užívání návykových látek – jako stále narůstající problém ve společnosti.

Poslední otázka zjišťovala, zda by z pohledu respondentů klesla násilná kriminalita, kdyby neexistoval alkohol ani jiné návykové látky. Kladně na tuto otázku odpověděly přes tři třetiny dotazovaných.

Z dotazníku je patrné, že podstatná část lidí užívá nebo minimálně zkouší užít návykové látky, ale zároveň si uvědomuje jejich značnou škodlivost.

ZÁVĚR

Hlavním cílem bakalářské práce bylo analyzovat informace o násilné kriminalitě, charakterizovat základní pojmy týkající se této problematiky, zaměřit se na příčiny násilné kriminality a vliv návykových látek na páchaní násilné kriminality. Hlavního cíle, tedy především zjistit příčiny násilné kriminality a vliv návykových látek na páchaní této kriminality, bylo dosaženo v teoretické části práce prostřednictvím analýzy odborné literatury a analýzy právních předpisů, a následně v praktické části práce prostřednictvím dat získaných z dotazníkového šetření. Vedlejším cílem práce bylo zjistit index přítomnosti návykových látek u jednotlivých druhů násilné trestné činnosti. Tohoto cíle bylo dosaženo analýzou statistických dat kriminality vedených Policií ČR.

První dvě kapitoly se zaměřily na teoretický úvod do problematiky násilné kriminality. Jsou zde charakterizovány základní pojmy související s násilnou kriminalitou, které se vyskytují v celé práci. Zejména se jedná o pojmy jako kriminologie, kriminalita, delikvence, negativní společenské jevy, protispolečenská jednání, násilí a návykové látky. Dále se práce zabývá násilnou kriminalitou jako takovou, její charakteristikou, trestněprávní úpravou a členěním podle policejních statistik. Popsány jsou také typy pachatelů násilné trestné činnosti.

Kapitola třetí, zabývající se fenomenologií násilné kriminality, nejprve charakterizovala všechny ukazatele této kriminality, poté se věnovala popisu a porovnání stavu, úrovně a struktury násilné kriminality v České republice a Jihočeském kraji v roce 2020 a popisu dynamiky násilné kriminality na území celé republiky v letech 2011 - 2020. Policejní statistiky uvádějí, že v České republice v roce 2020 bylo spácháno celkem 12 247 násilných TČ, z nichž bylo téměř 70 % objasněno, v Jihočeském kraji bylo registrováno dohromady 795 násilných TČ, z nichž 71 % se podařilo objasnit. Nejčastěji páchanými násilnými trestnými činy se staly v minulém roce TČ úmyslné ublížení na zdraví, porušování domovní svobody a nebezpečné vyhrožování. Zatímco stav kriminality udává, kolik bylo registrováno násilných trestných činů na konkrétním území, úroveň neboli index kriminality ukazuje, jak jsou jednotlivá území násilnou kriminalitou zatížena. Úroveň je tudíž mnohem kvalitnější ukazatel než stav kriminality. Násilnou trestnou činností jsou nejvíce zatíženy kraje Ústecký, Moravskoslezský a Liberecký. Index násilné kriminality Jihočeského kraje je vyšší než index celé České republiky, ale nejedná se o závažný rozdíl. Jihočeský kraj má oproti celé České republice vyšší index u násilných TČ nebezpečné vyhrožování, nebezpečné pronásledování a usmrcení

z nedbalosti. Trestný čin úmyslné ublížení na zdraví má indexy shodné. Vyšší index oproti Jihočeskému kraji má Česká republika u TČ porušování domovní svobody, loupeže, vraždy a týrání svěřené osoby. Struktura kriminality říká, že nejvíce páchanou trestnou činností je majetková kriminalita, násilná kriminalita zaujímá 9 % z celkové trestné činnosti. Díky struktuře násilné kriminality víme, kolik procent zaujímají jednotlivé násilné trestné činy. Nejčastěji páchaný násilný TČ na území ČR v minulém roce byl TČ úmyslné ublížení na zdraví, který zaujímal 32 %. Druhým nejčastěji páchaným násilným TČ bylo porušování domovní svobody s 18 % a třetím se stal TČ nebezpečné vyhrožování se 14 %. Dynamika násilné kriminality má podle policejních statistik od roku 2011 sestupnou tendenci, kromě let 2013 a 2019, kdy počet násilných trestných činů mírně stoupl oproti předešlým letům. Rok 2020 má ve sledovaném období nejnižší stav násilné kriminality. Názor respondentů dotazníkového šetření, kteří se domnívají, že násilná kriminalita stoupá, policejní statistiky tedy zcela vyvracejí.

Pátá kapitola se věnovala objasňování příčin páchaní násilné kriminality. Začátek této kapitoly se zabýval důvody složitosti stanovení jediné příčiny páchaní násilné kriminality, jelikož příčin páchaní násilných trestných činů je mnoho. Do popředí se postupně dostaly tři hlavní vlivy, a to biologické, psychologické a socio-kulturní. Kapitola tyto vlivy charakterizuje a blíže specifikuje. Biologická teorie tvrdí, že se lidé již jako zločinci rodí a rozpoznat tyto jedince můžeme díky fyziologickým zvláštnostem. Psychologická teorie naopak příčiny násilné kriminality hledá v osobnosti pachatele. Socio-kulturní teorie tvrdí, že příčinami páchaní násilné trestné činnosti jsou společenské faktory jako společenská třída, vzdělání, chudoba a rasa. Tyto tři nejdůležitější teorie byly následně doplněny o další dvě roviny, které se týkají vlivu rodiny, v níž dítě vyrůstá (což potvrzují i data získaná z dotazníkového šetření) a vlivu norem chování platných ve společnosti jako celku.

Kapitola věnovaná vlivu návykových látek na páchaní násilné kriminality patřila mezi jednu ze stěžejních kapitol této práce. Užívání alkoholu a jiných návykových látek má totiž negativní vliv na jedince, jelikož zcela nebo částečně uvolňují zábrany jedince a mohou u něho vybudit agresivitu. To znamená, že člověk, který by střízlivý nikomu neublížil, se pod vlivem drog může projevit jako násilník, jelikož není schopen své chování kvůli drogám ovládat. Kapitola se nejprve zabývala násilnou kriminalitou páchanou uživateli drog za účelem opatření finančních prostředků na další dávku, a poté rozebírala násilnou trestnou činnost páchanou k opatření drog směřující k získání majetkového prospěchu sloužícího následně k obstarání další dávky drogy. Statistika

Policie ČR udává, že z celkového počtu 12 247 násilných trestných činů bylo v minulém roce na území České republiky spácháno 1 510 těchto činů pod vlivem alkoholu a jiných návykových látek. Hovoříme tedy o každém osmém násilném TČ spáchaném pod vlivem drog. Zjištěn byl také index přítomnosti návykových látek u jednotlivých druhů násilné trestné činnosti. Například trestný čin vražda byl u 55 případů ze 130 spáchán pod vlivem a TČ násilí proti úřední osobě byl pod vlivem návykových látek spáchán u 180 případů z 578.

Poslední teoretická kapitola se zaměřila na kontrolu násilné kriminality. Kontrola pojednává o teoretickém základu předcházení násilné kriminality, jehož cílem je udržet tuto trestnou činnost v přijatelných mezích. Úvod kapitoly byl věnován obecným informacím a charakteristice samotného pojmu kontrola. Následně byla tato problematika rozdělena na trestní represi a prevenci. První podkapitola se věnovala represi násilné kriminality, která je zaměřena zejména na trest, jeho účel a funkci. Druhá podkapitola se zabývala prevencí násilné kriminality, kde byl v první řadě charakterizován samotný pojem prevence, v druhé řadě byly zmíněny důvody omezenějších možností prevence násilné kriminality, a následně byla prevence této kriminality rozdělena do dvou základních aspektů. Na základě cílových objektů rozlišujeme prevenci sociální, situační a viktimologickou. Mezi preventivní aktivity na sociální úrovni řadíme zlepšování sociálního prostředí ve školách, potírání alkoholismu a řešení drogové problematiky, na úrovni situační jsou to např. kamerové systémy a zvýšení počtu policejních hlídek a u viktimologické úrovně hovoříme o informovanosti o způsobu chování v mezních situacích. Podle rozsahu kriminálního problému dělíme prevenci na primární, sekundární a terciární. Primární prevence je adresována na celou společnost, nezaměřuje se na předem určený okruh osob či skupin, kdež to sekundární prevence je na přímý okruh osob orientována, jedná se o osoby kriminálně rizikovější. Prevence terciární se zaměřuje na předcházení kriminální recidivy, tudíž je orientována na pachatele a oběti násilné trestné činnosti.

Praktická část práce byla zpracována prostřednictvím dotazníkového šetření, které bylo rozděleno na dvě části, a kterého se zúčastnila široká veřejnost. Z první části dotazníkového šetření, která byla zaměřena na povědomí společnosti o násilné kriminalitě, vyplývá, že za nejčastěji páchaný násilný trestný čin je podle respondentů považován TČ týrání osoby žijící ve společném obydlí, který zvolilo 33 % respondentů. Policejní statistiky ovšem dokazují, že tento trestný čin zaujímal v minulém roce pouze 4 % z celkového počtu spáchaných násilných trestných činů. Dotazník byl věnován také

příčinám páchaní násilné trestné činnosti. Mezi dvě nejčastější příčiny zařadili respondenti výchovu rodiny a psychickou stránku osob. Alkohol a návykové látky jako příčiny násilné kriminality zvolilo 18 respondentů ze sta. Přes 80 % dotazovaných má za to, že násilná kriminalita stoupá. Ve skutečnosti ale počet násilných TČ každoročně klesá. Není se čemu divit, že lidé mají tento názor. Vždyť prostřednictvím médií slyšíme každodenně zprávy o násilí, a právě ty v nás vyvolávají pocit, že jsou násilné trestné činy páchany ve velké míře. V dotazníku se také objevila otázka zaměřená na prevenci násilné kriminality prováděnou Policií ČR, kdy výsledky hovoří jasně. Polovina dotazovaných je s prevencí spokojena, druhá polovina naopak nespokojena. Druhá část dotazníku zjišťovala osobní zkušenosti lidí s násilím či alkoholem a ostatními návykovými látkami. Téměř 20 % respondentů zkušenost s násilím má. Nejčastěji se tito respondenti stali oběťmi domácího násilí a vyhrožování. Pouze 29 % dotazovaných nahlásilo Policii ČR skutečnost, že se stali obětí násilného TČ. Právě to může mít za následek určitou míru latence například v počtu násilných TČ týrání osoby žijící ve společném obydlí, který respondenti uváděli z jejich pohledu jako nejčastěji páchaný násilný trestný čin. Na otázku, jak velký podíl mají podle respondentů návykové látky v počtu násilných TČ, odpovědělo 85 % dotazovaných velký či obrovský, pouze zbylých 15 % respondentů si myslí, že tento podíl je malý či zanedbatelný. Zároveň ale 59 % respondentů uvedlo osobní zkušenost s jednorázovým užitím či dlouhodobým užíváním drog a obrovských 80 % respondentů přiznalo, že má problém s nadměrným užíváním alkoholu nebo návykových látek. Tato skutečnost je poněkud zarážející. Na druhou stranu si ale 88 % tázaných uvědomuje, že návykové látky jsou velkým a neustále rostoucím problémem ve společnosti lidí. Z dotazníku můžeme usoudit, že velká část lidí užívá nebo minimálně zkouší užít návykové látky, ale zároveň si velmi dobře uvědomuje jejich nemalou škodlivost.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Literární zdroje

1. ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2004. 431 s. ISBN 80-86473-86-4.
2. DIANIŠKA, G. *Kriminológia*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. 336 s. ISBN 978-80-7380-198-4.
3. HOLCR, K., a kol. *Kriminológia*. Bratislava : IURA EDITION, 2008. 403 s. ISBN 978-80-8078-206-1.
4. JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. 6. vydání. Praha : Leges, 2017. 976 s. ISBN 978-80-7502-236-3.
5. KAISER, G. *Kriminologie*. Praha : C. H. Beck, 1994. 268 s. ISBN 80-7179-002-8.
6. KUČHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha : C. H. Beck, 2005. 544 s. ISBN 80-7179-813-4.
7. NOVOTNÝ, O. ZAPLETAL, J. *Kriminologie*. Praha : Eurolex Bohemia, 2001. 419 s. ISBN 80-86432-08-4.
8. PETR, P. et. al. *Prolegomena k farmakologii drogových závislostí*. 2. vydání. České Budějovice : VŠERS o. p. s., 2007. 64 s. ISBN 80-86708-31-4.
9. PRESL, J. *Drogová závislost: může být ohroženo i Vaše dítě?* 2. rozšířené vydání. Praha : Maxdorf, 1995. 88 s. ISBN 80-85800-25-X.
10. SPURNÝ, J. *Psychologie násilí: O psychologické podstatě násilí, o jeho projevech a způsobech psychologické obrany proti němu*. Praha : Eurounion, 1996. 134 s. ISBN 80-85858-30-4.
11. STAŇKOVÁ, L., ŠČERBA, F., VICHLENDÁ, M. *Násilná kriminalita*. Praha : Leges, 2014. 263 s. ISBN 978-80-7502-069-7.
12. SVATOŠ, R. *Kriminalita a možnosti jejího poznání a ovlivňování*. České Budějovice : VŠERS o. p. s., 2013. 170 s. ISBN 978-80-87472-64-4.
13. SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2012. 290 s. ISBN 978-80-7380-389-6.
14. SVATOŠ, R. *Kriminologie ve světle nového trestního zákoníku*. České Budějovice : VŠERS o. p. s., 2010, 174 s. ISBN 978-80-86708-21-8.
15. SVATOŠ, R. *Prevence kriminality*. 2. aktualizované vydání. České Budějovice : VŠERS o. p. s., 2016. 132 s. ISBN 978-80-7556-009-4.

16. SVATOŠ, R. *Základy kriminologie a prevence kriminality*. České Budějovice : VŠERS o. p. s., 2009. 118 s. ISBN 978-80-86708-81-2.
17. TOMÁŠEK, J. *Úvod do kriminologie, Jak studovat zločin*. Praha : Grada Publishing, 2010. 214 s. ISBN 978-80-247-2982-4.
18. ZAPLETAL, J., a kol. *Kriminologie*. Díl II. Zvláštní část. 4. vydání. Praha : Policejní akademie ČR, 2004. 170 s. ISBN 80-7251-095-9.
19. ZAPLETAL, J., a kol. *Prevence kriminality*. 2. přepracované vydání. Praha : Policejní akademie ČR, 2005. 108 s. ISBN 80-7251-200-5.

Elektronické zdroje

1. *Policie.cz* : Policie České republiky. Statistické přehledy kriminality [online]. Policie ČR, © 2020 [cit. 2021-01-05]. Dostupné z WWW: <<http://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>>.
2. *CZSO.cz* : Český statistický úřad. Statistika obyvatel [online]. ČSÚ, 2021 [cit. 2021-01-10]. Dostupné z WWW: <<https://www.czso.cz/csu/czso/domov>>.
3. *Drogy* : Kriminalita s drogami spojená [online]. [cit. 2021-02-06] Dostupné z WWW: <<https://drogy1.webnode.cz/kriminalita-s-drogami-spojena/>>.

Legislativní dokumenty

1. ČESKO. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009 trestní zákoník. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2009. částka 49, s. 58. Dostupné také z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>>. ISSN 1211-1244.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha I: Dotazník	69
---------------------------	----

SEZNAM TABULEK A GRAFŮ

Tabulka 1: Stav násilné kriminality v ČR a v Jihočeském kraji v roce 2020	22
Tabulka 2: Index násilné kriminality v ČR a Jihočeském kraji v roce 2020	24
Tabulka 3: Úroveň násilné kriminality v jednotlivých krajích ČR	26
Tabulka 4: Procentuální zastoupení násilných TČ pod vlivem v celkovém počtu násilných TČ v České republice v roce 2020	39
Graf 1: Struktura kriminality v ČR v roce 2020	27
Graf 2: Struktura násilné kriminality v ČR v roce 2020	28
Graf 3: Dynamika násilné kriminality v ČR v letech 2011-2020	29
Graf 4: Statistika násilných TČ a násilných TČ spáchaných pod vlivem v České republice v roce 2020	38
Graf 5: Otázka č. 1	49
Graf 6: Otázka č. 2	50
Graf 7: Otázka č. 3	50
Graf 8: Otázka č. 4	51
Graf 9: Otázka č. 5	51
Graf 10: Otázka č. 6	52
Graf 11: Otázka č. 7	53
Graf 12: Otázka č. 8	53
Graf 13: Otázka č. 9	54
Graf 14: Otázka č. 10	54
Graf 15: Otázka č. 11	55
Graf 16: Otázka č. 12	55
Graf 17: Otázka č. 13	56
Graf 18: Otázka č. 14	56
Graf 19: Otázka č. 15	57
Graf 20: Otázka č. 16	57

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

OČTŘ – orgány činné v trestním řízení

TČ – trestný čin

TZk – trestní zákoník

PŘÍLOHY

Příloha I: Dotazník

Dobrý den, jmenuji se Dominika Hejnová a jsem studentkou 3. ročníku Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích. Píši bakalářskou práci na téma Násilná kriminalita a vliv návykových látek. Chtěla bych Vás požádat o vyplnění následujícího dotazníku, kterým mi velmi pomůžete při zpracování mé bakalářské práce. Dotazník je anonymní a získané informace použiji výhradně pro svou práci. Předem děkuji za Váš čas.

1. Jaké je Vaše pohlaví?

- a) muž,
- b) žena.

2. Kolik Vám je let?

- a) méně než 18 let,
- b) 18 – 35 let,
- c) 36 – 50 let,
- d) 51 a více let.

3. Kde se nachází Vaše bydliště?

- a) na vesnici,
- b) ve městě.

4. Který z níže uvedených násilných trestných činů je podle Vás páchan nejčastěji?

- a) vražda,
- b) úmyslné ublížení na zdraví,
- c) loupež,
- d) vydírání,
- e) týrání osoby žijící ve společném obydlí.

5. Jaká je podle Vás nejčastější příčina páchaní násilné kriminality?

- a) genetické předpoklady,
- b) výchova rodiny a její vliv,
- c) psychická stránka,

- d) násilí v médiích, počítačových hrách, sportu,
- e) alkohol,
- f) drogy,
- g) jiná.

6. Myslíte si, že počet násilných trestných činů stoupá?

- a) ano,
- b) spíše ano,
- c) spíše ne,
- d) ne.

7. Myslíte si, že Policie ČR provádí dostatečnou prevenci násilné kriminality?

- a) ano,
- b) spíše ano,
- c) spíše ne,
- d) ne.

8. Máte osobní zkušenost s násilnou kriminalitou? Pokud ano, pokračujte na otázku č. 9. Pokud ne, pokračujte na otázku č. 12.

- a) ano,
- b) ne.

9. Kolikrát jste se stal/a obětí násilného trestného činu?

- a) jednou,
- b) dvakrát,
- c) vícekrát.

10. Obětí jakého násilného trestného činu jste se stal/a?

- a) úmyslné ublížení na zdraví,
- b) vyhrožování,
- c) loupež,
- d) vydírání,
- e) domácí násilí,
- f) jiné.

- 11. Nahlásil/a jste tuto skutečnost Policii ČR?**
- a) ano,
  - b) ne.
- 12. Jak velký podíl mají podle Vás návykové látky na páchaní násilné trestné činnosti?**
- a) zanedbatelný (do 5%),
  - b) malý (6 – 25%),
  - c) velký (26 – 50%),
  - d) obrovský (nad 50%).
- 13. Máte osobní zkušenost s jednorázovým užitím či dlouhodobým užíváním návykové látky?**
- a) ano,
  - b) ne.
- 14. Máte osobní zkušenost s nadměrným užíváním alkoholu či nadměrným užíváním jiných návykových látek?**
- a) ano,
  - b) ne.
- 15. Myslíte si, že alkohol a drogy jsou stále větším problémem ve společnosti?**
- a) ano,
  - b) ne.
- 16. Myslíte si, pokud by neexistoval alkohol a ostatní návykové látky, že by byl počet násilných trestných činů menší?**
- a) ano,
  - b) spíše ano,
  - c) spíše ne,
  - d) ne.